

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires
Ureja uredniški odbor. — Upravnik Janez Kralj, Ramón Falcón 4158,
Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158,
Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans
Ovitek: stud. arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 500 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih,
ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske na-
ročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 923.973 — 14-2-1967

VESTNIK-NOTICIERO

11-12 — 1967 — 13-11-1967

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 923.973 — 14-2-1967

„Verjemite mi“

Karel Mauser

(Poročilo predsednika ZDSPB na XI. rednem občnem zboru Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev v Clevel. 2. sep. 1967)

Dragi prijatelji:

Življenje je vredno živeti le tedaj, če se resnično trudimo, da bi ga napolnili z idejo, ki nas poganja in je taka, da je v zadnji osnovi oprta na duhovnost, na tisto, kar nas dviga nad materialnost in telesnost. Če je namreč naše življenje samo iskanje ugodnosti in prijetnosti brez žrtev, potem homo mi in vsa naša slovenska skupnost, ki se ima že 22 let za politično emigracijo, šla po poti, ki se je pred leti začela in kaže že prve velike in žalostne sadove.

Rekli boste, da čudno začenjam svoje predsedniško poročilo, toda začenjam ga tam, kjer je srčika vsega hudega. Hudo in težko se namreč ni rodilo iz plitvosti in zvedenelosti idej, ki so, postavim, še pred dvajsetimi leti imele v sebi še vso moč in polnost, ki nas je vodila v najbolj bridkih dneh. Niso se zveržile ideje, zveržilo se je naše gledanje na vrednost idej, zveržil se je ves tisti odpor, na katerega smo še po taboriških prisegali, odnehala je odločnost in načelnost, ki smo jo potolažili z vsemogočimi izgovori, med katerimi le redki drže.

Ne mislim bratj levitov, ker do tega nimam nobene pravice. Bil pa sem skoraj dve desetletji tako zelo v slovenskem javnem življenju — dobro in slabo zapisan — da čutim v svoji vesti, da povem, kar mi je na srcu na tem občnem zboru. Ne zamerite mi, da bom govoril odkrito in naravnost. Govorim za vse, za nas, ki smo tukaj in za tiste, ki jih ni tukaj in tudi za tiste, ki jih ni nikjer, ker jim je slovenska skupnost danes že odveč.

Prvič: Ogenj v slovenski skupnosti je ugasnil. Kar je še, je žerjavica. To se pravi upanje, da je še lahko plamen, če se resno združijo tisti, ki ga še hočejo. Govoriti o velikih mejnikih, o velikih načrtih in

o čudoviti bodočnosti so stare vojaške pripovedke. Samo besede še in nič več, to vsa zadnja leta kažejo z izjemo na kulturnem polju, kjer nosi zastavo Argentina. Kar imamo še tu — roko na srce — je revščina in pehanje. Kar je bilo nekoč solidno in močno, je danes, grobo rečeno — čežana.

Bodimo odkriti. Kje je življenje emigracije, kam je šlo? Je res aktualna samo še muzika za ples? Smo res zmožni samo še piknikovati in misliti na veselje? Če bi danes vsi tisti, ki še delajo in so že do pasu v kamnih in polenih, ki so jih nametalj nanje tisti, ki so še malo ali nič naredili, pravim, če bi vsi ti svoje delo opustili, kaj pa bi dejansko v slovenski skupnosti še ostalo? Niti za eno samo generacijo slovenska politična emigracija ni držala, za kar smo rekli, da bomo držali. Koliko je še iskrenosti v prireditvah in koliko je še resnična naša želja, da bi prireditve bile, ker so slovenske? Ali ni marsikdaj že na prvem mestu baharija in strastna trma: Jim bomo pokazali.

Drugič: Iz meseca v mesec je čutiti napačno tolmačenje širivosti, ki jo daje vatikanski koncil in doba tako imenovanega dijaloga. Tu pri nas nam razen p. Fortunata Zormana v Ave Mariji nihče od duhovščine koncila ni na široko prikazal, še manj razčlenil in razložil. Kar je bilo, je bilo v angleškem časopisju, ki ga pa naši preprosti ljudje malo bero. Je mar kaj čudnega, da je napačno tolmačenje pripeljalo nekatere tako daleč, da so zmedeni in ne vedo več, kaj in kako. Posvetno in cerkveno se meče v isti koš, odloki, ki se morejo aplicirati na duhovna področja, se aplicirajo tudi na posvetna, ker nekaterim tako bolj prija. Kakor da bi katoliški laik v zadevah politike in drugih, čisto posvetnih podvigov ne smel reči svoje besede.

Postavim: Mar ni naravnost boleče pomisliti, koliko od naših duhovnikov bi brez resnične potrebe šlo domov na obisk, če bi še živel škof dr. Rožman? In koliko jih gre zdaj, brez potrebe, samo za oddih? Režimu, ki je njih škofa obsodil na 18 let ječe, zelo ustrežejo, svojim mrtvim sobratom od dr. Ehrlicha pa tja do Šinkarja, Malovrha, Mavca, Polde in Kunstlja pa nimajo kaj prinesiti, še na grob ne, ker ga nimajo.

Potrdim, kar sem prvič javno povedal ob dvajsetletnici Turjaka v Torontu. So razlogi, ki opravičujejo nekatere, ki grede domov. Kdor pa leta domov samo za izlet, je sokriv, da se je sprožil velik plaz, ki bo pokopal politično emigracijo. Isto velja za duhovnike. Srce boli človeka, ko bere pismo mladega duhovnika, v katerem tiste, ki se upirajo nepotrebni letanju domov, imenuje — starokopitneže. V tem času, ko je komunizem doma dotekel maščevalec v gospodarskem polju in v razbitosti med starimi in mladimi, je naravnost čudno, da se potovanja še pospešujejo. V tem ne vidim načelnosti in se bojim, da je dejansko res več ni veliko. In prav ta razklanost v načelnosti in iskanje za opravičili, je razbila slovensko politično emigracijo in mnogi so, zlasti po Trstu in Rimu, ki so samo še žalostna trobila za koeksi-

stenco. Dialog, ki pa je dejansko monolog nekdanjih krvnikov, daje samo možnost srečavanja, kjer se glade pota za pokop slovenske politične emigracije. O tem si moramo biti na jasnem vsaj mi, ki skušamo, kolikor je v naših močeh, obujati vest in čas, ki so ga mnogi že pozabili. Upravičeno se preprost človek vprašuje: Če je vse tako prav, če je dialog rešitev, zakaj potem na tisoče mrtvih? Mar ne bi čudovito naglo koeksistenco ustvarili pred 25 leti in bi ti ljudje živeli? Po čemu dolga in križeva pot slovenskega človeka?

Kaj moremo mi storiti in kakšna more biti naša pot?

Ne pričakujem velikih mejnikov, niti velike bodočnosti, ker dobro vem, da jo tudi tisti ne, čeprav je to pred nedavnim zapisal. Slovenska emigracija nima ničesar velikega pričakovati. Naj kdo misli, kakor hoče, naj išče poti v levo in desno, po trezni sodbi, ki bo brez strasti in sovraštva, bo videl, da je edina pot, edino stvarna pot ta, ki smo jo hodili. Treznost, delo, požrtvovalnost, dvakrat premisliti kaj govoriš in nato govoriti in ne obratno, mirno in nepristransko gledanje na zgodovinska dejstva, naj bole ali blaže, in načelnost. Vse drugo je zavajanje samega sebe, je hoja v napačno smer. Lahko je zapisati velike besede, izvršiti pa navadno ne moremo niti majhnih nalog. Govoriti na veliko je otročje delo, že ob ostvaritvi majhne ideje je sto rok, ki mahajo z nasveti in skoraj nobene, ki bi ganila za delo.

Zato pravim: že za majhno delo je danes treba velike volje. In rečem, da bo samo to delo ostalo, vse velike besede bodo razpadle. Treba je stvarnosti gledati v oči. Za nami bodo ostali plakati, zapiski, slike prireditvev — prav isto, kar je ostalo za staro generacijo in kar sem tolikokrat pobiral po garažah, kjer je čakalo na odvoz na smetišče. Če kdo misli, da bo z našo generacijo drugače, se bridko moti. Moti še bolj, ker je stara generacija bila dokaj kompaktna, naša pa je razbita in ima na stotine ciljev. Večino v oblakih. Verjemite mi, da bo kmažu prišel čas, ko bo utihnilo jedko pisanje, ko bosta utihnila jeza in sovraštvo, ker bo šibek tisti, ki zmerja in šibek tisti, ki zmerjanje poslušča. To je edina trezna, resna in gotova filozofija. V pogrebnih zavodih se bo končalo slovensko življenje in verjemite mi: že za nami bodo naši otroci molili po angleško. Nekateri po slovenje že zdaj ne znajo, čeprav se očetje še trdno trkajo na slovenska prsa.

Črno gledanje? Ne, jaz ga krstím za stvarno gledanje. Če bomo namreč gledali sama v rožno zarjo, ki si jo samo čaramo z velikimi besedami, nas bodo kope teh besedi pokopale. Kdor težave vidi, jih preceni in najde pravi oprijem. In tega je treba. Zavoljo tega sem ob vsem, kar sem povedal, idealist. In tudi to vem, da je narejeno samo tisto, česar se lotimo, ne tisto, o čemur samo govorimo. Sanje so za praznike.

Ima to govorjenje zvezo z nami in našo organizacijo? Da, ima jo. Videti moramo težave in imeti voljo jih premagati. Čezdalje več jih je v slovenski emigraciji, ki pravijo, da se ne sp'lača več, da ni vredno. In rečem, da je vredno vse, kar nas poživlja. Nekatero je ubil razkol v organizaciji, tiho koračijo skoz svoje življenje. Največ je takih, ki tudi v enctni organizaciji niso veliko naredili. Viseli so v organizaciji. To je najhujše. Če hočeš, da bo organizacija rasla, živi z njo, naredi svoj del.

Z velikimi plameni je gorelo nasprotstvo. Če pogledate danes, koliko je drugače. Treznost je trden zid, verjemite mi. Marsikaj se je pomirilo in uneslo. Kar je bil naš cilj v preteklosti, naj ostane tudi v bodočnosti: vedno odprta vrata za razgovore, če bodo iskreni in vedno poskušati, da ostanemo pri vsaki polemiki dostojni. Sila vsake organizacije je, da so člani edini in disciplinirani.

Raztreseni smo na različne konce, celo na različne kontinente. Da se lahko razgovarjamo tudi na dalje, imamo Vestnik. Vsako leto znova in znova poudarjam, da je za organizacijo velikega pomena in to leto poudarim še posebej. Težave v Argentini rasto, denar zgublja ceno. Zlasti zaveljo časopisa poudarim spet to, kar sem rekel na začetku svojega poročila: Brez žrtev ne more biti uspeha. Dokler člani niso prepričani, da je Vestnik za pravo idejno življenje potreben in dokler niso zani pripravljeni žrtvovati več kakor samo tri dolarje, dotlej bomo vedno v težavah. Na vsak način je nujno potrebno, da za Vestnik skrbimo z vsemi močmi. Ma'lo kdo od članov tukaj pomisli, koliko dela je treba opraviti, da se ena sama številka izda. Imeti rokopise, novice, skrb za tiskarno, skrb za razpošiljanje — vse to delajo ljudje, ki morajo poleg tega odbiti svojih osem ur v tovarni alj pisarni kakor mi. Ni to lahko in če nekdo to dela že leta, se po pravici lahko vpraša: Mar res ni nikogar, ki bi za nekaj časa prevzel to skrb?

Prav, da mislimo tudi na to.

Ob koncu se iskreno zahvalim vsem očborkom, vsem krajevnim odborcem in vsakemu članu posebej, ki je vsaj poskušal, da bi življenje v društvu počivil. Prešli smo hude čase, trdno sem prepričan, da je vel strupenosti usahnil in da bo prišel čas, ko bodo razmere blažje in se bo dalo o marsičem govoriti tako, kakor govore žreli ljudje, ki imajo sicer morda o tem in onem svoje poglede, pa znajo o njih debatirati dostojno in spodobno.

Eno prosim: Če smo iz prepričanja to, kar smo, pokažimo to. Žrtvuimo nekaj svojega časa za svojo organizacijo, darujmo za Vestnik, kar največ moremo, držimo skupaj. Ideološka organizacija je bolj potrebna kot kdajkoli. Naj ta misel med nami ostane živa in naj raste. In novemu odboru iz vsega srca želim, da bi mogel to misel med nami bolj in bolj utrjevati. Ne sanjajmo o velikem. Postorimo dobro in majhno, v sebi in v občestvu, v katerem živimo, in storili bomo največ.

Beseda ob spominski proslavi

Ko se danes spominjamo vseh slovenskih žrtev druge svetovne vojne in gledamo v duhu in spominu na vse, kar je naš narod moral prestati in žrtvovati, da bi dosegel in ohranil svobodo v najbolj popolnem in obširnem pomenu besede, hkrati tudi spoznavamo, da je šlo res za velike stvari, ker le take so vredne velikih žrtev. In naš narod je v resnici velike žrtve doprinesel in je svojo domovinsko dolžnost junaško izpolnil.

Ne moremo še v polnem okušati sadov vseh doprinešenih žrtev, ni še domovina osvobojena, ni prosta zatiralcev, ni še slovenski narod na svoji zemlji svoj gospod; vse to nam govori, da naše delo in naše poslanstvo še ni končano, da je bilo žrtev še premalo in da moramo položaju na enak način in z visokim čelom gledati v oči kot takrat, ko smo prvič kriknili v svet, da so vseh vrst naši zatiralci do nas krivični, in da hočemo živeti in ne biti sužnji nikomur.

Nismo hoteli biti sužnji nikomur in nočemo biti danes, kljub temu, da se nasprotniki trudijo, da bi nas ugonobili s tem, da si skušajo madeti ovčje oblačilo in tako zakriti svoj resnični obraz. S tem svojim počenjanjem dosegajo vsaj to, da nam vcepljajo prepričanje, v katerem mi sami podcenjujemo danes nevarnost komunizma.

Zelo sta v rabi besedi — dialog — razgovor in miroljubno sožitje. Bolj se jih poslužuje komunizem kakor pa mi; zato pa bodimo na podlagi dejstev in dokazov prepričani, da komunizem ni spremenil svojih ciljev in zastavljenih si namenov.

Nikakor ne drži, da hoče brezbožni komunizem skleniti mir z Bogom in dati njegovi Cerkvi svobodo. Bili bi otroško naivni, če bi ob vsakem nasmehu ali taktičnem popuščanju načelno trdnih komunistov že verjeli v konec preganjanja. Položaj Cerkve se bistveno ni nič izboljšal. V Sovjetski zvezi so prav v zadnjem času zaprli 1500 cerkva. Ločitev Cerkve od države je bridka šala, saj se partija in vlada vtikata v vse cerkveno področje in ob vsaki priliki. Staršem so vzeli pravico do krščanske vzgoje. Število novih duhovnikov skušajo čim bolj omejiti.

Prejel sem pismo iz Moskve, kjer je povedano, da so tam odprte samo 4 pravoslavne cerkve in ena katoliška. Pravoslavni imajo v Rusiji samo 3 semenišča, na 6 milijonov prebivalcev v Moskvi je ena katoliška cerkev in en katoliški duhovnik. Protiverska propaganda je zelo močna.

Pri tem preganjanju ne gre za to, koliko litrov krvi se prelije, temveč za popolno zadušitev vseh bistvenih organov Cerkve, za popolno iztrebljenje vsake verske oblike. To se dogaja tako temeljito, tako premišljeno in s tako nepopustljivo doslednostjo, da se po besedah enega vzhodno-ev-

ropskih koncilskih očetov da komunizem raložiti le kot kolektivna obsedenost po hudiču.

Na zadnjem zasedanju 2. vatikanskega cerkvenega zbora je bilo okrog 60 škofov iz dežel s komunističnim režimom. Nemalo izmed njih jih je stalo pod nevidnim pritiskom. Bali so se razgovorov, odklanjali izjave, bežali pred družbo. Njihova usta so ostala zaprta, a njih molk je bil uničujoča obtožba.

Sedanja taktika pregnjavcev je v tem, da pustijo politično v miru pastirje in tolčejo po čredi. Zato izpuščen škof ali škof, ki so mu dovolili priti na koncil, še ni noben razlog za svobodo Cerkve. Dokler Cerkev ni svobodna, ostaja prostost škofov navadna goljufija. Komunistične oblastnike je treba soditi ne po njih besedah, marveč po njih dejanjih. In ta dejanja so še naprej naperjena k popolnemu uničenju Cerkve.

Hudič poskuša znova vdreti v božje svetišče in zanesti ljuljko zmede med božje ljudstvo. Isti Satan, ki je šel nekdanj v Juda, ki je bil eden od dvanajsterh, si more danes kot nekdanj podvreči posameznike, družine, organizacije in svetovna gibanja, da nadaljuje s svojim nepopustljivim bojem proti Bogu.

Nevarnost komunizma je ista kot vedno, ne smemo je podcenjevati, ker se komunizem ni spremenil. Tej nevarnosti mora odgovarjati tudi naša odločnost, naša jasnost in naša nepremagljivost. Če se komunistična nevarnost ni spremenila in je podcenjevati ne smemo, tudi naša zavednost in krščansko prepričanje in pravilno gledanje na stvari ne sme biti drugačno, kot da priznamo resnico, se borimo proti krivici in uničujemo zmoto.

Če naš sovražnik seje ljulko sovraštva do vsega, kar je dobrega, svetega in spoštovanja vrednega, odgovarjajmo na to v svoji borbenosti s polnostjo krščanskega nauka, z ljubeznijo do Boga z vsem srcem in do bližnjega iz ljubezni do Boga. Ljubimo svoje bližnje kot sami sebe, ljubimo svoje sovražnike in tiste, ki nam store krivico. Delajmo dobro njim, ki nas sovražijo.

Če oni razbijajo enotnost naših družin in hočejo narod uničiti pod tujčevno peto, ljubimo mi svoje starše, naše družine, sorodnike in vse, ki so nam sorodni v besedi, pesmi, navadah in kulturi. Ljubimo svoj narod, slovenski narod, saj je že toliko pretrpel in še krvavi.

Hkrati pa ljubimo vse narode, ki so vsi ustvarjeni od Boga, vsi poklicani v večno blaženost, vsi odrešeni z isto krvjo. Posredujmo jim, kar imamo lepega in dobrega in iščimo pri njih, česar mi sami nimamo.

Ljubi, osrečuj samega sebe, svojce, svoj narod, druge narode. Ljubimo še bolj svoj narod ne z gnevom v srcu marveč z delom za narod, ne z objokovanjem in žalostnim tarnanjem, temveč s požrtvovalno, vztrajno voljo in delom, da naš narod živi se razvija v svobodi, veri in srčni kulturi. Molimo za svoj narod, da bi nikoli ne dela nobenemu drugemu tistih krivic, ki so jih drugi nam storili.

Če imajo oni umor v svojem delavnem programu, umor vsega, kar je njim nasprotno, naj nas v naši borbi vedno vodi pravilo — „Ne ubijaj“!

Ne ubijaj sebe, ne ubijaj v svoji duši vere in milosti, ne ubijaj, kar si lepega in plemenitega prejel od svojih staršev: jezik, kulturo in vero.

Ne ubijaj bližnjega, ne samo njegovega telesa, tudi duše ne ubijaj v njem, ne ubijaj ljubezni do naroda.

Ne ubijaj narodov. Živeti morajo kot vsak narod, kot naš narod, rasti morajo svobodno, v spoštovanju in enakopravnosti.

Bridke spomine ima naš narod. Brate so nam ubili. Tujec nam je mnogo bratov pobil.

Spomini so nam pred očmi. Srce nas sili k maščevanju, Kristus pa nam govori: „Pustite maščevanje meni!“

Molimo za naš narod, da bi kmalu dosegel resnično svobodo. Ljubimo še bolj druge narode, ne le tiste, ki so daleč od nas in nam ne morejo stopiti na prste, temveč tiste predvsem, s katerimi živimo skupaj. Ne obsojajmo vsega naroda, če so le nekateri storili krivico našemu narodu.

Z ljubeznijo in molitvijo bomo najlepše počastili naše padle žrtve. Bodimo mi sami najlepši živi spomeniki naših žrtev — z resničnim, nesebičnim in vztrajnim delom za srečo našega naroda.

(Iz nagovora ob junijski proslavi
v Mendozij, Argentina)

Uredništvo Vestnika redno prejema Odmeve, glasilo društva Sava, v katerem so združeni slovenski visokošolci v Severni Ameriki. Glasilo je zanimivo in bi bilo zelo umestno, ako bi med njim in med „argentinsko“ Mladinsko vezjo bilo več stikov. Iz Odmevov pa posnemamo naslednje vrste (Štev. 14 — str. 4): „Naša najmlajša generacija stopa zdaj v višje šole. Povezava med njimi in Savani je dosedaj še malenkostna. Naš zadnji sestanek se je posvetil skoraj izrecno temu problemu. Prvo razliko, to je razumevanje slovenskega jezika, smo začasno odpravili. Predavanje, ki ga je imel..., je bilo v celoti v angleščini, tako tudi debata in pogovori, ki so se vršili po predavanju. ...Ideja imeti predavanja v angleščini, je bila med našimi naraščajniki lepo sprejeta. ...“

Vse je vihar razdjal, a narod je ostal

V domovini proslavljajo letos 25-letnice ustanovitve prvih partizanskih edinic, ki so potem pod krinko osvobodilne borbe z vodstvom komunistične partije z orožjem vsilile slovenskemu narodu pod okupacijo komunistično revolucijo.

Celo nam, ki smo doživljali tiste strašne čase nacistične okupacije, je že čas ublažil spomine na bolečine in trpljenje ter pokrtil zavest trajajoče narodne ogroženosti z megleno pozabo.

Tistih časov nikoli ne smemo pozabiti! Zato bo še letos, ko proslavljamo tudi mi 25 letnico našega vojaškega odpora proti nemškemu nasilju na Štajerskem, globoko zadel v dušo govor č. g. Petra Robleka, ki ga je imel ob tretji obletnici 21. oktobra v vojaškem taobrišču Eboli, Italija.

„O, da mi je za zarjo bleščečo pogledati,
in nekaj ljubega, dobrega ti povedati,
v teh težkih dneh, o demovina...“

Teh besed sem se spomnil takrat, ko smo, nametani na tovarne avtomobile kot klavna živina zapuščali drago in ljubo nam domačo zemljo. Za prej tako krasno blestečo zarjo svobode, ki je tako nenadoma in nepričakovano zatonila za obzorjem, smo se s solzami v očeh ozirali v tistih groznih dnevih, ko so nam tujci zemljo posedli. Kaj tolažilnega, ljubega, dobrega smo želeli povedati samim sebi in grozno zatiranim in preganjanim bratom in sestram v štajerski deželi. Pa so naša usta onemela od prevelike bolečine. Saj smo slišali o grozotah na Poljskem, Češkem in v drugih deželah, ki jih je prve doletela težka usoda nemške okupacije, toda ko je prišla nad nas, smo globoko sklonili glave. Nismo mogli doumeti vse teže bremena, nismo pa mogli doumeti tudi tega, da je sploh na svetu možna takšna satanska zloba, takšni v nebo vpijoči zločini nad narodom, ki je imel samo ta greh, da je ostal zvest svoji zemlji. Ječe so bile polne in ko so odjeknili prvi streli, smo se v težkih duševnih bolečinah zavedli, da smo pri prvi postaji križevga pota, da je slovenstvo na Štajerskem obsojeno na smrt. Cele kolone tovornih avtomobilov in vlakov so odvažale slovenske ljudi na jug, na sever in vzhod, nastal je strah in trepet, stek in jok. Kdor bo pisal zgodovino takratnih dni, bo moral zapisati tudi besede tožbe iz sv. pisma SZ: „Glas se je slišal v Rami in jok in silni krik; Rahela je jokala za svojimi otroki, ker jih ni več...“ Težka kriča nemškega orla so udarjala vedno bolj trdo in smrtonosno. Zidovi gestapovskih sodnih dvoran z mrtvaške glavo so gledali vse mogoče načine mučenja, kar si jih more izmisliti človeška hudobija. Padali so talci posamezno in v skupinah po deset, dvajset, trideset, sto in še več na enkrat; krik teh

mučencév za slovenstvo se je razlegal ne šamo preko zidov ječ v Celju in Mariboru, segel je tudi preko mej in legal na srca vseh Slovencev. Kot nenasitna žreča zevajoča v polnočni mrak so zijale jame in sprejemale vase na stotine in tisoče Slovencev in Slovenk. Nikjer ni bilo najmanjše rešilne bilke. Črna noč se je razgrinjala pod smrtnosnimi krili germanskega orla in ubijala vsako nado na rešitev.

Takrat se je nenadoma pojavila drobna iskrica upanja: Zvedeli smo, da je med trpinčenim ljudstvom vstal nekdo, neuklonljiv, ki mu nismo vedeli imena. Kdor je doživel nemško okupacijo na Štajerskem, se je začudil, kako je sploh kaj takega mogoče. In nemški zmaj je restikal po mestih in deželi, po najbolj skritih koticčkih štajerske zemlje, da bi našel onega, ki se je drznil v dneh največje slave in moči Velike Nemčije pozvati na smrt obsojeno slovensko ljudstvo na Štajerskem k obrambi: Štajerska, ti si še vedno slovenska zemlja, ti si še vedno del Jugoslavije. Zmagali bomo in živeli, poraz je naša narodna smrt. Takrat, čujte, ob teh besedah, predrznih za tisti čas, so zašumeli gozdovi, dahnilo so gorice, klopotei so zapeli temu klicu v pozdrav. Glas je šel po štajerski zemlji: Slovenci smo in Slovenci ostanemo! Fantje, ki jih še niso prisilili k vojakom, so se uprli in rekli: Ne gremo v nemško vojsko, naše mesto je pri četnikih, boril se bomo za Jugoslavijo! in prišli so med prvimi: Mirko, Franček, Boro, Tonek, ki je edini še ostal živ. Vendar se je zdelo, da je ta slaboten žarek upanja samo privid, ustvarjen med zatiranim ljudstvom.

V prvih poletnih dnevih 1943 pa so se med štajerskim ljudstvom pojavili beli listi „KRI IN ZEMLJA“, napisani v slovenski besedi. Ta list je pozval slovensko ljudstvo k zvestobi slovenskemu narodu in trmoglavemu odporu proti nemškim zatiralcem. Starčki in matere, fantje in dekleta so na skrivnem in šepetaje brali ime Zmagoslav. Z listom „Kri in zemlja“ je šel klic slovenskega naroda preko mej štajerske. Odzvali so se mu slovenski fantje, ki jih je nemški okupator prisilno poslal na fronto. „Kri in zemlja“, glasilo slovenskih četnikov na Štajerskem, so čitali štajerski slovenski fantje v Rusiji v strelskih jarkih pri Harkovu, pred Leningradom, Rigi, Stalingradom, Vinici, Orlovu, na Kerču na Krimu, čitali so ga fantje v Italiji, severni Afriki in Franciji. Štajerska se upira, pridružimo se četnikom! V vedno večjem številu so se javljali z orožjem slovenski fantje, ki so pobegli iz nemške vojske. V to zagrizeno borbo za obstoj slovenstva na Štajerskem pa je nenadoma in zahrbtno udarila komunistična revolucija z bratomorno borbo. Pot k svobodi je peljala skozi najbolj žalostno obdobje, na gore trpljenja — v bratomorno pobijanje. Peljala je preko Sv. Jurija v Slovenskih goricah, Sv. Jurija ob Ščavnjci, Sv. Petra pri Mariboru, Marije Snežne, Sv. Jakoba, preko Hude Jame nad Laškim. V teh borbah so padali prvo, drugo in tretje leto junaki, katerih kri že danes med zapečanim ljudstvom poraja sadove spoznanja, da je pot,

ki jo je nakazal Zmagoslav in njegovi četniki, prava pot, ne pot v ponovno suženjstvo, ampak v demokratično, svobodno Jugoslavijo.

Ko umetnik napravi kip, ga še enkrat pogleda, ko pisatelj napiše delo, ga še enkrat prebere, ko hriboželec pripleza na vrh gore, se ozre nazaj in tudi mornar, ko je najvišji dan, izmeri daljo in nebeško stran. In ko mi danes obenem z Zmagoslavom obhajamo tretjo obletnico borbe in trpljenja za svobodo ljube štajerske zemlje, gre tudi naš spomin nazaj v težke čase. Nismo še na vrhu, ker naš križev pot še traja, toda čeprav bi nam danes kdo rekel, da nismo še končali križevega pota, smo vendar lahko prepričani, da v celem številu ni strahljiveca, ki bi zapustil svojega poveljnika. To je in naj bo zanj največje odlikovanje, čast in čestitka za današnji dan. Pobožen spomin nas vseh pa hiti danes k fantom, ki so dali svoja življenja, da bi ljuba štajerska zemlja nekoč zopet bila resnično svobodna. Velik je krvni davek, ki smo ga dali, zato pa je naše upanje v boljšo prihodnost sedaj močnejše. Slava padlim junakom! Vam fantje, ki ste ostali živi, hvala za zvestobo!“

— — —

K zadnjim stavkom našega priljubljenega bivšega vojaškega kurata g. Petra Robleka ob tretji obletnici četništva na Štajerski želim sedaj ob 25 letnici dodati še nekaj misli: Prosim vse bivše štajerske četnike — vojake takratne Slovenske armade Jugoslovanske vojske v domovini — in njihove družine, da se v teh dnevih ob 25-letnici začetka našega vojaškega odpora na Štajerskem v obrambo slovenske domovine proti nacističnemu uničevanju slovenstva spominjamo vseh naših soborcev in zavednih Slovencev in Slovenk, ki so jih v naši borbi za svobodo domovine pobili nemški nacisti in domači komunisti. Ko gledamo za 25 let nazaj v dobo, ki je sedaj že del zgodovne, imamo vsi veliko zadoščenje, da smo že takoj v začetku nemške okupacije stopili na pravo pot. Ni nam bilo treba spreminjati imena, ne prikrivati naših ciljev in zato smo bili edina ilegalna vojaška edinica v Sloveniji, ki je od začetka v letu 1942 do konca vojne kot strnjena vojaška formacija neprekinjeno delovala na slovenski zemlji proti nemškemu okupatorju in komunističnim revolucionarjem. Zato tudi ne morem misliti, da je bil samo srečni slučaj, da so nas angleški vojaški kamijoni prepeljali od št. Vida na Gl'ni mimo Vetrina v Podkloster in od tam naprej v Forli v Italijo, kar je okrog 600 km razdalje. Tudi tisti del štajerskih četnikov (okrog 120), ki je bil iz Vetrina s prvim transportom vrnjen, so Angleži nameravali prepeljati v Italijo in so bili tam zadržani ne po svoji krivdi. Niso so vrnjene komunisti po vojski pobili kot prve žrtve protikomunistične borbe na Štajeskem.

Ko sem po tolikem času zopet prečital govor č. g. Petra Robleka, ki je kot slovenski duhovnik bil med prvimi pregnanci nacističnega

navala, sem se zgrozil in kar presunilo me je. Kako hitro smo pozabili in niti našim otrokom ne moremo dobro dopovedati, zakaj smo morali po svetu. Čutil sem, da sta tudi meni čas in trajna odmaknjenost domovine izravnala in posplošila boleče zareze vtise, zato sedaj ne bi mogel s tako pretresljivim dojetjem obseči krika na smrt obsojenega naroda, kot ga je še pod neposrednim vtisom priklical naš vojaški kurat g. Peter Roblek.

SLOVENCİ, NE POZABIMO!

Zmagoslav

Londonski Economist

V številu 16. sept. 1967 stran 986 poroča: „Štrajk je prišel v Jugoslavijo. Leta 1966 je bilo več kot 150 delavskih štrajkov in število narašča. V prvi polovici avgusta je bilo deset velikih stavk v tovarnah v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Mariboru, Novem Sadu in Zadru.“

Gospod Kardelj! — Ko je bil tekstilni štrajk v Kranju, ste dejali, da so imeli delavci prav. Kaj pravite sedaj? — Kdaj je bilo prav, takrat ali sedaj, po Vašem?

Po našem imajo delavci prav!

NEKAJ POZABLJENIH DEJSTEV IZ ONIH LET

Od izida „Vetrinjske tragedije“ leta 1960 se vodi med nami razprava, žal bi skoraj moral reči prepir, o tem, kdo je zakrivil strahoten pokolj „12.000“ domobrancev. Dvomim, da je čas za trezno in mirno preiskavo dogodkov onih dni že prišel, kajti mnogo gradiva je še nedosegljivega, mnogo priče še v nevarnosti in še vedno je med nami veliko cesebno prizadetih, ki iz raznih razlogov molče, ko bi s svojo besedo lahko razjasnili marsikaj, o čemer razpravljajo tisti, ki o tem komaj kaj vedo. Žal je med nami tudi nekaj ljudi, ki skušajo s svojimi izjavami in razlaganji resnico namerno zamegliti in jo skriti, ker bi jih utegnila postaviti v javnosti v neugodno luč.

Razprava se nadaljuje v javnosti in v privatnih razgovorih, naj je čas za njo dozorel ali ne. V zadnjem času se zdi, da je zašla na stran pota in išče rešitve tam, kjer je po vsej verjetnosti ni. Da bi se vrnila na glavno pot, smatram, da je potrebno osvežiti nekaj dejstev iz onih dni, ki so nekaterim ušla iz spomina, drugi pa jih morda nikdar niti poznali niso.

Ko so nemške in laške čete zasedle aprila 1941 Slovenijo, so bile simpatije slovenskega naroda na strani zaveznikov. Vedeli smo, da bo vojna dolga, toda z redkimi izjemami smo vsi računali, da bo prej ali slej nemška vojaška sila strta in da bo Slovenija zopet svobodna. Vse oči so bile obrnjene v London, kdor je le mogel in upal, je poslušal (londonske) BBC slovenske radijske oddaje. Vse, kar je tako mislilo in narodno čutilo, se je začelo med seboj povezovati za čas, ko bo mogoče slovenske narodne sile vključiti v boj proti nacistom in fašistom za osvoboditev. S tem ciljem so nastale Slovenska, Sokolska in Narodna legija. V njihovih vrstah je bilo povezano že leta 1942 skoraj vse za boj sposobno, kar ni zvalila „Osvobodilna Fronta“ v svoje vrste. Te tri legije so predstavljale vojaško silo Draže Mihajlovića v Sloveniji. Njihov cilj in naloga je bila pripraviti vse potrebno za trenutek, ko bo oborožen nastop proti okupatorju mogel računati na uspeh. Z nemškim vdorom v Sovjetsko zvezo smo upali, da se je ta trenutek znatno približal.

Komunistični partiji in njenim zaveznikom v OF ni bila na prvem mestu korist slovenskega naroda, njim je šlo za prisvojitev oblasti, za uvedbo komunistične diktature v Sloveniji in Jugoslaviji. Z njenim „narodno-osvobodilnim bojem“ je hotela uvesti in utrditi svojo oblast na vsem slovenskem področju v času laško-nemške zasedbe in taki meri, da bi jo ji nihče več ne mogel iztrgati. Nasilje, ki ga je OF pri tem zganjala nad svojimi načelnimi in dejanskimi nasprotniki, je te prisililo, da so v samoobrambi prijeli za orožje. Tako je prišlo do organizacije narodnih, protikomunističnih sil. Te se niso čutile dovolj močne, da bi se borile na dve strani, zato

so se delno začasno pomirile z zasedbenimi silami, da bi lažje branile narodu žvljenja in domove pred komunističnimi revolucionarji. „Slovenska zaveza“, kot se je takrat imenovalo slovensko narodno vodstvo, sestavljeno iz predstavnikov Slov. ljudske, Slovenske liberalne demokratske in slovenskega dela Jugoslovanske socialistične stranke, je skušalo preko svojih zvez obvestiti o razmerah doma slovenske zastopnike v jugoslovanski vladi v tujini, da bi ta lahko o tem obveščala zaveznike. Zveze so bili dostikrat težavne in ne vedno dovolj uspešne. Osvobodilna fronta je bila v tem pogledu srečnejša, ker je imela na razpolago stare in nove podtalne zveze komunističnih partij. Preko teh je začela prepričevati zahodne zaveznike o sodelovanju slovenskih narodnih sil z Nemci in Lahi. Kljub vsem naporom Slovenske zaveze in njenih ljudi doma in v tujini je OF končno uspelo ta cilj doseči. Pri tem so ji veliko pomagali zlasti oni, ki so pripravili domobransko prisego v Ljubljani na Stadionu aprila 1944. Tega so se tudi sami dobro zavedali. Spominjam se še dobro, da mi je eden od teh trdil: Vprašali smo Mihajlovića, kaj pravi k zahtevi po prisegi. Odgovoril nam je, naj je ne polagamo, razen če res ni drugega izhoda; sicer pa bo svet sodil o njej po naših dejanjih in ne po besedah prisege. Ko sem pred leti vprašal gen. Andreja D. Prezlja, poveljnika Slovenske vojske v domovini, kot so se Mihajlovičeve sile v Sloveniji uradno imenoval, mi je odgovoril, da o kakem takem vprašanju ne ve nič.

Do domobranske prisege na Stadionu je prišlo, četudi smo že v pozni jeseni 1943 brali v Ljubljani poročilo, da je bilo na zavezniški konferenci sklenjeno, da bodo vsi vojaški oddelki, ki sodelujejo z Nemci, vrnjeni ob koncu vojne v njihove domovine, kjer se bo z njimi postopalo po domačih zakonih. Prav dobro se spominjam, da smo o tem poročilu časopisja razpravljali pri obedu v gostilni „Pri kaplanu“ in je eden od omizja pripomnil, da to velja tudi za domobrance, katerih četa je prav tedaj (še brez kasnejših sinjih uniform) korakala preko Tromostovja. Ne morem se več spomniti, ali je bilo poročilo v Slovincu in Jutru ali v tržaškem Piccolu, ki smo ga tedaj še precej redno brali v Ljubljani.

Po zavezniškem vdoru v „trdnjavo“ Evrope je bilo jasno, da do konca vojne ni več posebno daleč. Nemčijo so stiskali od vseh strani. Čeprav je postajala državljanska vojna v Sloveniji bolj in bolj krvava, je vendar narodno vodstvo začelo pospešno pripravljati načrte za nastop proti Nemcem, ki naj bi se začel s prevedbo najboljših domobranskih oddelkov v „Slovensko vojsko v domovini“. Sporočilo iz tujine je napovedalo izkrcanje angleških čet v Istri, slovenska vojska v domovini pod poveljstvom gen. Andreja naj bi to izkrcanje olajšala s pretrganjem zvez Istre z zaledjem. Odloženo je bilo, da okrepi Slovensko vojsko v domovini za prvo silo 2.000 domobrancev pod zanesljivimi oficirji, vključenimi preko katere od legij v Slovensko vojsko v domovini. Žal do tega ni prišlo.

V letnih in jesenskih mesecih 1944 je postajalo vodstvo narodne, protikomunistične strani vedno bolj zaskrbljeno zaradi bodočnosti slovenskih

domobrancev. To se je še povečalo po pozivu kralja Petra II. iz Londona in po obeh govorih dr. A. Kuharja preko londonskega BBC. Kdor je le hotel presoјati in ne tiščati glavo v pesek, je moral vedeti, da domobranci ne čaka nič dobrega, če bodo prišli v roke zaveznikom v svojih uniformah. Nekdanji njihov poveljnik sedaj trdi, da ga ni nihče posvaril pred nevarnostjo. Vzemimo, da je bilo tako, toda mar mu kraljev poziv in dr. Kuharjeva govora nista bila dovolj jasno in močno opozorilo? Mar je bilo potrebno še kako drugo — s tekočo številko, pečatom in podpis? Kapetan Ilovar — „Marko“, načelnik domobranske obveščevalne službe, s katerim sva bila pozneje skupaj v Gestapovskih zaporih in v KZ Dachau, mi je dejal, da je moralo biti tedaj „tudi najbolj proprostemu jasno, koliko je ura.“

Bilo je koncem oktobra 1944, ko me je srečal eden vodnikov Slovenske legije na Ajdovščini v Ljubljani. „Kako je?“ je vprašal. „Zanič, posebno za domobranci,“ sem mu odgovoril. „So prišle kake nove vesti od zunaj?“ je še hotel naglo vedeti. Rekel sem naravnost: Zavezniki Tita priznavajo za zaveznika, mu nudijo vso pomoč in je prav na tem, da bo v Beogradu, če že ni. Ljudem je treba to povedati, če nočemo nositi odgovornosti!

„Samo tega ne reci nikomur,“ mi je dejal; ko je stopil tik zraven mene, pa je dodal: „sicer se bodo vsi domobranci razleteli.“

„Moja dolžnost je, da zbiram poročila in dejstva, drugo je vaše,“ sem odgovoril in že sva hitela vsak v svojo smer, ker mi je bil v onih dneh Gestapo že trdo za petami.

Končno me je Gestapo 2. decembra 1944 le dobila v roke, ko sta me gestapovca Ackermann in Dolinar „Tigel“ prestregla pred kavarno Evropa med letalskim alarmom na poti iz I. državne realne gimnazije. Sluga me je svaril: „Gospod profesor, ne hodite ven, letalski alarm je!“ Meni se je mudilo, ker bi moral še isti dan v Trst.

Gestapovca sta me po temeljiti preiskavi stanovanja odpeljala na sodnijo, kjer sem nato prebil dva meseca v „samici“.

Koncem februarja smo zvedeli, da nas bodo poslali v koncentracijsko taborišče. Kot pripravo na to so nas zaprli skupaj v večjo sobo. Poleg dobrega dela neposrednega vodstva Slovenske legije so bili z nami zaprti tudi major L. Križ, kapetan Ilovar, duhovniki p. Klavdij, p. Beno in H. Goričan.

Večer pred odhodom transporta 28. februarja 1945 me je Milan Finec, eden od vodnikov Slovenske Legije, s katerim sva bila stara znanca še z univerze, potegnill v kot, nato pa pripeljal še H. Goričana in p. Klavdija. Čisto na tiho je dejal: „Nič ne vemo kaj se bo z nami zgodilo. Lahko ostanemo živi, lahko ne. Kdor bo ostal, naj si dobro zapomni tole, kajti to bo važno za vse: Jeseni 1944 so bili trije naši pri gen. Rupniku. Povedali so mu, da mislijo, da do konca vojne ni več daleč. Zato se je treba nanj pripraviti. Hoteli so z njim govoriti o usodi domobrancev. Rupnik jih je nekaj časa gledal, nato pa vprašal: Je to vse, gospodje? Ko so pritrdili, jim

je odprl vrata in jim rekel, naj s tem ne hodijo več k njemu, sicer se jim utegne zgoditi kaj hujšega.

Naslednji dan so nas odpeljali v Dachau. Na poti so nas Angleži bombardirali, ko je naš transport stal na jeseniški postaji. Dva dni nato so nas kljub temu pripeljali v KZ Dachau. Kljub pegavemu tifusu, ki sem si ga kmalu nalezel, sem dočakal prihod ameriške 3. armade, katera nas je 29. aprila 1945 osvobodila.

Milan Finec in Henrik Goričan sta že več let v večnosti, p. Klavdij in jaz pa sva še živi priči onih dni in dogodkov.

(Ob obletnici osvoboditve K. Z. Dachau — 29. aprila 1945)

V. Lipovec

BRITISH INFORMATION SERVICES

200 University Avenue, Toronto 1

Telephone: 362-1223

Also at Quebec, Montreal, Ottawa, Winnipeg, Edmonton and Vancouver

21 March, 1967

Dear Sir,

I acknowledge receipt of your letter dated 20 March which has been forwarded to Her Majesty's Stationery Office in London for attention.

I regret the information you request is not available to this office or to the British High Commission in Canada.

Yours truly,

REGIONAL INFORMATION OFFICER
(F. R. Morgan)

*Mr. Otmar Mauser,
338 Woburn Avenue,
Toronto 12, Ontario.*

CABINET OFFICE

Historical Section

Queen Anne's Chambers, 41 Tothill Street

London S. W. I.

April 13, 1967.

Dear Sir,

Her Majesty's Stationery Office have passed to me your letter of 20th March 1967 to the British Government Office, Toronto, in which you refer to my book *Civil Affairs and Military Government, North-West Europe, 1944—1946*.

This book, as indicated by the title, and explained in my preface, did not seek to deal with the whole of the British war effort, but was confined to one aspect only, namely, the assumption of military responsibility for civil administration. It tells the story of the Army's Military Government organization. Other, more general and military aspects are, or will be dealt with in volumes of the same series dealing with the campaigns in the Mediterranean and Middle East. The paragraph from which you quote opens: 'The concentration and repatriation of prisoners of war was not normally a Military Government task...' It was not therefore one to be dealt with in my volume. This explains why the case of the Slovenian, Serbian, and other Yugoslav Nationalist troops was not treated there. It was certainly not from any desire to hide proved facts - e. g. there was no concealment of the case of the Cossacks and Caucasians referred to below. The paragraph continues '...but there was one transfer to the Russians which had a Military Government aspect. This was the case of some twenty-five thousand Cossacks and Caucasians who had been recruited by the Germans from Russian prisoners.' The paragraph goes on to show what that 'Military Government aspect' was. This explains why the case of the Cossacks and Caucasians was touched upon in my book, although the treatment of prisoners of war was not in the ordinary way a matter to be dealt with there.

Yours faithfully,

F. S. V. Donnison

To:

F. S. V. Donnison
Cabinet Office
Queen Anne's Chambers,
41 Tothill St.
London S. W. 1.

May 20th 1967

Dear Sir,

I acknowledge receipt of your letter dated April 13 1967 in reply to my note to British Government Office here in Toronto.

It was most kind of you as author of the book **Civil Affairs and Military Government, North-West Europe, 1944—1946** to explain and clarify some of the points I made about the content of the book, or rather, omitted subject on repatriation of Yugoslav Nationalist Forces.

If the book itself was not suppose to deal with the question of patriation of refugees as you say why the statistical chart with dates of repatriations and numbers of people repatriated? (Between pages 250-251). You stated there, no Yugoslaves were repatriated in May, June and July of 1945, which is simply not correct. First transport with our men locked in box cars left Austria on May 24th and transportation continued into first half of June. During that period around 20.000 of Yugoslav Nationalist Army have been returned to Tito. The number of returned men and dates of repatriations should have been stated on the chart in the space where is now written — Nil.

This is the main reason I expressed doubts in my letter to the British authorities in Toronto. I will take your word for it, that it was not from any desire to hide proved facts for omitting an important historic incident which had most tragic consequences for our people. You can read part of it in the book **Kočevje — Tito's bloodiest crime**, written by Mr. B. Karapandzic. It may be helpful to you in any further presentation of those events that took place in May and June of 1945 in Carinthia.

But I do thank you most sincerely for your letter and would be very appreciative if you will be kind enough to forward to me titles of all the books which have been or will be issued, and have or will deal with repatriation of our men.

In hope to hear from you again,

I remain

yours sincerely
Otmar Mauser

Beseda o miru in vojni

Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (*Gaudium et spes*), ki je bila sprejeta in potrjena dne 7. decembra 1965 na deveti javni seji II. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora, prinaša v svojem V. poglavju določila o miru in vojni. Mislimo, da je prav, da Vestnik poroča o teh določilih in tako seznanj slovenske protikomunistične borce s stališčem Cerkve o teh važnih vprašanjih.

Bistvo miru

Konstitucija ugotavlja v čl. 77, da v naših dneh še vedno tlačijo ljudi najhujše nadloge in stiske zaradi vojn, ki pravkar divjajo, ali ki groze. Za človeško družino je nastopila ura usodne odločitve: ali nadaljevati z vojnami do popolnega uničenja ali organizirati trajni, resnični mir.

Kaj pa je mir? Konstitucija odgovarja na to vprašanje v čl. 78 in pravi: Mir ni le v tem, da ni vojne, niti ni to zgolj utrjevanje ravnotežja med nasprotniki niti posledica nasilne zasedbe; mir v pravem in polnem pomenu je „delo pravičnosti“. Mir je sad reča, ki ga je položil v človeško družbo njen božji ustanovitelj in ki naj ga uresničijo ljudje, žejni vedno popolnejše pravičnosti.

Mir ni nikoli za vedno pridobljen, marveč ga je treba neprestano graditi.

Na svetu ni mogoče doseči miru, če niso zavarovane osebne dobrine. Če hočemo zagotoviti mir, je nujno potrebno imeti odločno voljo spoštovati druge ljudi in narode ter njihovo dostojanstvo in vztrajno si prizadevati za bratsko sožitje. Mir je torej tudi sad ljubezni, ki gre vse dalje, kar zmore uresničiti pravičnost.

Dalje izreka konstitucija priznanje tistim, ki se pri uveljavljanju svojih pravic odrekajo sili ter se zatekajo k obrambnim sredstvom. Ta sredstva so tudi slabšim na razpolago.

Kako omiliti vojne strahote

Čeprav so zadnje vojne prizadejale svetu neprecenljivo škodo, kljub temu imamo še danes vojne. V teh vojnah se sedaj uporabljajo vsakovrstna znanstvena orožja, katerih posledica so taka barbarstva, kakršnih prejšnje dobe niso poznale.

Konstitucija opozarja na trajno veljavnost naravnega mednarodnega prava in njegovih splošnih načel in pravi, da so dejanj, ki jim zavestno nasprotujejo, in ukazi, ki taka dejanja predpisujejo, nekaj zločinskega; kdor jih uboga, se nima pravice izgovarjati na slepo pokorščino. K takim dejanjem je zlasti treba prištevati tista, ki se z njimi

premišljeno in načrtno iztreblja vse ljudstvo, narod ali narodnostna manjšina. Ta dejanja je kot grozotne zločine treba kar najostreje obsoditi.

Glede vojskovanja obstoje različne mednarodne pogodbe, ki jih je podpisalo lepo število držav z namenom, da bi postali vojaški posegi in njihove posledice manj nečloveški. Sem spadajo pogodbe glede ranjencev ali ujetnikov in razni drugi sporazumi te vrste. Takih dogovorov se je treba držati.

Ker pa zaenkrat vojna še ni odstranjena in ker še ne obstoja taka mednarodna sila, ki bi vojne preprečevala, imajo vlade, ki so izčrpale sleherno možnost miroljubnih pogajanj, zakonito pravico, da se branijo. Državnim voditeljem in vsem, ki nosijo del odgovornosti za državo, pripada torej dolžnost, da bedijo nad varnostjo narodov, ki so jim zaupani. A eno je, zastaviti vojaške sile v pravično obrambo narodov, povsem drugo pa, hoteti si podjarmiti tuja ljudstva.

Na koncu tega odstavka ima konstitucija lep opomin vojakom, ki se glasi: „*Tisti pa, ki so se posvetili domovini s tem, da služijo v vojski, naj imajo zavest, da ščitijo varnost in svobodo narodov in da učinkovito prispevajo k utrjevanju miru, dokler opravljajo to svojo nalogo v pravem duhu.*“

Totalna vojna

Grozota in zločinskost vojne se z naraščanjem znanstvenega orožja večja v nedogled. Vojaški nastopi morejo povzročiti z uporabo tega orožja strahotna opustošenja, ki zadenejo vse prebivalstvo brez razlike in ki zato daleč presegaajo meje zakonite obrambe.

Zato cerkveni zbor obsoja totalno vojno in izjavlja: „Vsako vojno dejanje, ki meri na uničenje celih mest ali obsežnih pokrajin z njihovim prebivalstvom brez razlikovanja, je zločin proti Bogu in proti človeku, zločin, ki ga je treba odločno in brez omahovanja obsoditi.“

Tekma v oboroževanju

Za nabavo vedno novega orožja se trosijo bajne vsote, dočim ni na razpolago sredstev za lajšanje stiske in bede na svetu. Tekma v oboroževanju je neizmerna nesreča za človeštvo in žali reveže do neznosnosti. Če se bo nadaljevala, se je močno bati, da bo prej ali slej povzročila vse tisto strašno gorje, ki zanj že pripravlja sredstva. Zavedati se moramo svoje odgovornosti ter poiskati pota, kako bi poravnali svoje razprtije na način, ki bi bil človeka bolj vreden. Božja previdnost nujno zahteva od nas, da se osvobodimo stare usužnjenosti vojni. Če se ne bomo marali za to potruditi, se nič ne ve, kam nas utegne dovesti pogubna pot, na katero smo stopili.

Popolna prepoved vojne

Konstitucija sklepa poglavje o miru in vojni s pozivom, „da si moramo na vso moč prizadevati, da bi pripravili čase, ko bo mogoče s soglasjem narodov povsem prepovedati kakršno koli vojno. V ta namen pa je potrebno, da se vzpostavi kaka svetovna, od vseh priznana javna oblast, ki bo imela na razpolago učinkovito silo, da bo zmožna zagamčiti vsakomur varnost, nedotakljivost pravic in spoštovanje zakonitosti.

Dokler pa te zaželene oblasti ni, je potrebno, da se današnje najvišje mednarodne ustanove z vso vnemo posvetijo iskanju primernih sredstev, ki bi zagotovila varnost vsem.

Ne dajmo se prevarati od praznih upov. Če ne bodo ponehala nasprotja in sovraštva, če ne bodo za prihodnost sklenjene zanesljive in častne pogodbe glede svetovnega miru, utegne človeštvo, ki se že sedaj nahaja v veliki nevarnosti, kljub svoji občudovanja vredni znanosti, doživeti usodno uro, ko ne bo več uživalo drugega miru kakor grozoten mir smrti.

Zbral Sm. R.

NOVE KNJIGE

Alojzij Geržinič, Pregled svetovne književnosti. Izredno izdanje Slovenske kulturne akcije, Buenos Aires, R. Falcón 4158. Cena 150 pesov, za dijake 120 pesov. Tiskarna Baraga, Buenos Aires.

V tej drobni knjižici, ki jo je avtor napisal predvsem za uporabo obiskovalcev slovenskega srednješolskega tečaja Marka Bajuka v Buenos Airesu, je zgoščeno toliko imen in podatkov, da danes lahko služi vsakomur in ne samo študentom; na osmih straneh uvoda je prof. Geržinič nanizal misli o „pogojih za uspešen študij in uživanje svetovne književnosti“, pri čemer zlasti poudarja pomen res krščanske miselnosti tako pri izbiri avtorjev kakor del. S temi uvodnimi besedami pomaga slehernemu bralcu na „morje svetovne književnosti“, kajti le tako bo „kot dober mornar opremljen z orientacijskimi pripomočki“ znal poiskati lepoto in resnico v pisani besedi.

Knjižica zajema svetovno literaturo od starega veka naprej preko srednjega in se temeljito pomudi pri posameznih dobah novega veka, končno pa nas pripelje v živo sedanjost.

Kot rečeno, je knjiga primerno pomagalo vsem, ki hočejo vsaj malo poznati svetovno literaturo, za študente pa — ki jih potem čakajo izpiti ob koncu leta — dober pripomoček za obujanje spomina v trenutkih, ko se jim zmešajo štrene znanja.

et

Mnenja o slovenski vojski

V Zbornikih Svobodne Slovenije so tako v lanskem (1966) kakor tudi v letošnjem (1967) letniku objavljeni odgovori slovenskih javnih delavcev na vprašanje, kateri so cilji slovenske narodne politike. V teh odgovorih so se nekateri pisci dotaknili tudi vprašanja slovenske vojske. Eden izmed piscev — g. Emil Cof, bivši poveljnik 1. domobranskega udarnega batalijona v Stični — je pa posvetil ves svoj odgovor organizaciji bodoče slovenske vojske.

Veseliti nas mora, da se vsaj nekateri slovenski javni delavci zanimajo tudi za ustroj bodoče slovenske vojske. Vprašanje organizacije vojske in obrambe domovine je tako važno vprašanje, da bi nihče, ki razmišlja o o slovenski bodočnosti, ne smel iti mimo njega. Tudi na tem področju so že danes potrebne priprave in razgovori o tem, kako naj bi se na najboljši način rešilo to vprašanje. Slovenci pričakujemo zlasti od svojih strokovnjakov-častnikov, da se pogloblje v ta vprašanja in pripravijo načrte za bodočnost.

V naslednjem si hočemo na kratko ogledati odgovore tistih sodelavcev pri anketi v Zborniku, ki omenjajo tudi slovensko vojsko. Šli bomo po vrsti, kakor so odgovori objavljeni v Zborniku.

Nace Čretnik

„Kar tiče bodočnosti (in seveda tudi sedanjosti), mislim, da smo vsi zavedni Slovenci doma in v zamejstvu edini, da ima slovenski narod kot vsa afriška plemena pravico do samostojne države kjer bomo sami odločali o svoji usodi, kjer bo slovenski jezik res uradni jezik, kjer bodo slovenski fantje na slovenskih tleh opravljali svojo vojaško službo pod vodstvom slovenskih oficirjev (ne samo kaplarjev in narednikov!), kjer bo slovensko gospodarstvo vodeno po kriterijih in po vidikih slovenskih potreb in kjer bomo tudi v zunanji politiki lahko vsaj povedali svoje mnenje. Samo po sebi je razumljivo, da bi vse slovenske narodne manjšine, ki ne bi uživale gornjih pravic, morale imeti vsa kulturno, gospodarsko in socialno svobodo, ker je kulturna sramota in vnebovpijoči greh, če nam kdo poskuša to zanikati, sklicujoč se na neke njemu razodete po Bogu hotene namere ali na neko dvatisočletno kulturo.

Jasno pa je, da moramo postopati tako, da ne bomo izgubili še tega, kar imamo, in da bi se zaradi napačne taktike znašli v položaju, ko bi se morali vsi Slovenci znova boriti za slovensko abecedo.“ (Zbornik 1966, stran 254.)

Dr. Celestin Jelenc

„Slovinci se v teku svoje kratke zgodovine nismo naučili uporabljati silo v obrambo pravičnosti. Res je bil eden izmed redkih razveseljivih dogodkov med zadnjo vojno samostojen pojav vaških straž pri št. Joštu in v drugih krajih, ki so dokazale, da Slovenci vendarle niso tako pohleven narod, kakor so pričakovali komunisti. Duh Vaških straž je prešel tudi na domobrance.“ (Zbornik 1966, stran 266.)

Rudolf Smersu

„Še en ugovor je bil postavljen proti „Slovenski formuli“, namreč ta, da se lahko zgodi da bi se v omejeni prehodni dobi kdo utegnil polastiti oblasti nad vsemi južnoslovanskimi narodi in bi se tako obnovila centralistična Jugoslavija. S to nevarnostjo oz. možnostjo računata tako „Slovenska formula“ kot „Načrt predloga za demokratično alternativo“ in določata, da je potrebno sporazumno pripraviti vse potrebno za ureditev vseh vprašanj v tej prehodni dobi. **Eno izmed teh vprašanj bo gotovo, da na lastnem narodnem ozemlju vzdržujejo red in mir lastne narodne oborožene sile.**“ (Zbornik 1966, str. 299.)

Janez Arnež

„V okviru prioritet je treba sprejeti odločitve z dalekosežnimi posledicami. Ena od teh je **vpračanje vojske**. Ob tem bi se naši ljudje morali zamisliti in tehtati koristi in škodo, ki jo vojaška institucija prinaša. Resno bi morali začeti analizirati smisel financiranja vojne sile v okviru malega naroda, posebno še v luči današnje zelo drage tehnične opreme, ki se menja vsak pol ducata let. Prav tako bi bilo treba preračunati, koliko je koristen proizvod v vojsko vloženi prihrankov. Stroški obrambnih naprav postanejo šele jasni, če jih gledamo z vidika alternativne uporabe vojski namenjenih fondov. Potem bi videli, koliko nas vojska stane; stroške bi merili s stvarmi, ki si jih nismo mogli privoščiti, ker smo denar dali za vojne namene: bolnišnice, ki jih nismo mogli postaviti, novih cest, šol tovarn itd., ki jih nismo mogli financirati. Tako bi pršli kmalu do prepričanja, da je malega naroda najboljša obramba zadovoljstvo državljanov in ugled v tujini, vsled skrbi države za dvig standarda in ne vojaške sile.“ (Zbornik 1967, str. 161.)

Kakor je bilo že zgoraj povedano, je g. Cof ves svoj članek posvetil slovenski vojski. Prostor nam ne dopušča, da bi ponatisnili ves članek, bomo pa poskušali povzeti glavne misli iz tega tehtnega članka.

V prvem poglavju je pisec orisal geopolitično-strateški položaj slovenske domovine in pokazal, v kako težkem položaju bi se znašla v primeru vojne samo z enim nasprotnikom. S skrajnim naporom bi proti temu nasprotniku mogli postaviti na mejo 160.000 vojakov (t. j. 10% prebivalcev Slovenije). Te vojake bi morali primerno opremiti in vzdrževati. Za to pa so potrebni veliki finančni viri ter močna civilna in vojna industrija, česar vsega nimamo. Za uspešno vojskovanje je potrebno tudi globoko zaledje; tudi tega nimamo, saj meri Slovenija samo 20.250 km². Italijani lahko postavijo proti nam petkrat močnejšo vojsko; imajo dobro razvito industrijo in globoko zaledje. Avstrija ima 7 milijonov prebivalcev, močno vojno industrijo in veliko zaledja ne glede na to, da stoji za njo 80 milijonov Nemcev v obeh Nemčijah. Ostane še Madžarska z 10 milijoni prebivalcev na 93.000 km². Lahko si mislimo, kakšen bi bil položaj slovenske vojske, ako bi jo napadlo več sosedov.

Kaj pa gverilsko vojskovanje? Tudi za to je potrebno mnogo ozemlja (Vietnam meri 326.000 km²), na katerem se morejo gverilske edinice premikati, skrivati, umikati in prehranjevati. Prej ali slej bi bila naše gverilske enote prisiljene na umik z narodnega ozemlja.

Na podlagi vsega tega pride pisec v drugem poglavju do zaključka, da je za Slovence najvarneje, da po padcu komunizma ostanemo v okviru Jugoslavije, ki ima globoko zaledje (255-800 km²). V področje bodoče federativne ali konfederativne vlade bi pripadala tudi skrb za nedotakljivost mej in s tem v zvezi tudi skrb za vojsko. Vendar — nadaljuje g. Cof — naj bi bila ta v prihodnje drugače urejena kot v prvi Jugoslaviji.

Osnova bi lahko bila ureditev, kakor si jo je zamislil še med zadnjo vojno general Draža Mihajlović, ko je oblikoval slovensko, hrvatsko in srbsko armado ter muslimanski korpus kraljeve jugoslovanske vojske v domovini.

Dalje predlaga g. Cof, da naj bi vsi mladeniči služili svoj vojaški rok v svoji ožji domovini (Slovenci v Sloveniji), vendar ne v domačem kraju. Tudi podčastniki naj bi služili v svoji ožji domovini, kjer naj bi bile tudi podčastniške šole. Častniški naraščaj pa naj bi se šolal v skupni vojaški akademiji, katere posamezni letniki naj bi imeli svoj sedež vsak v drugi federalni (ali konfederalni) edinici.

Glavne panoge vojske (pehota, topništvo, inženirski oddelki, tankovske enote in taktično zrakoplovstvo) in delno tudi pomožne panoge in stroke (administrativna, sanitetska, veterinarska itd.) naj bi bile organizirane popolnoma v okviru narodnih vojsk. Specialne panoge (strateško zrakoplovstvo, raketni oddelki in pd.), vojna mornarica, kjer naj bi bile posamezne ladje s slovensko, hrvatsko, srbsko itd. posadko, ter stroke

(generalštabna, geodetska in dr.) pa naj bi bile neposredno v okviru vrhovnega poveljstva jugoslovanske vojske.

Ustava nove Jugoslavije naj bi določala, da mora biti glavni poveljnik slovenske vojske Slovenec, srbske vojske Srb itd. Te poveljnike narodnih vojsk naj imenuje zvezna vlada v soglasju z narodno. Vrhovnega poveljnika vojske pa naj imenuje državni poglavar po posvetovanju z vsemi narodnimi vladami. V vrhovnem poveljstvu naj bi sodelovali generali, častniki in drugo osebje vseh narodnosti.

Nato daje pisec še nekaj predlogov o ureditvi slovenske vojske. Starešine naj bodo predvsem Slovenci. Občevalni jezik bodi slovenščina. V ta namen naj bi se v vojaških šolah učila povelja v vseh narodnih jezikih. V vojaški akademiji naj bi se poučevali vsi narodni jeziki, ki bi se jih gojenci z lahkoto naučili, saj bi študirali vsako leto v drugem kraju.

Obramba proti notranjemu sovražniku naj spada v področje narodnih vojsk, ki naj bodo podrejene narodni vladi. Obramba proti zunanjemu sovražniku pa sodi v področje skupne vojske. (Zbornik 1967, str. 162—166.)

Vekoslav Farkaš

„Želja, da bi ohranili in ojačali nacionalni okvir, je popolnoma razumljiva, posebno če drugi večji okvir, (ki ni nujno „višji“), v našem slučaju državni, iz kakršnih koli razlogov ni sprejet od večine vsakega naroda, ki sestavljajo Jugoslavijo. Toda delati danes načrte, da se nacionalni okvir za vsako ceno ojača, a večji državni čim bolj oslabi, predstavlja poskus vrnitve v preteklost. Če bi tak poskus eventualno uspel, bi to v skrajni liniji največ škodovalo nacionalnemu okviru samemu. Razne ideje, kot na primer ena o posebnih narodnih vojskah v okviru Jugoslavije, predstavljajo vrnitev v srednji vek, ko je vsaka grofija imela svojo vojsko. Kaj takega ne obstoja nikjer v modernem svetu, v nobeni večnarodni državi, ker je to ideja nemogoče uresničiti. Ta zamisel ima prav toliko smisla kot teoretska, a v praksi še dolgo neizvedljiva zamisel dejanske konfederativne ureditve večnarodne države.“ (Zbornik 1967, str. 167.)

Maks Loh

„Bodoča državna oblika. Naše kratko razmišljanje dokazuje: Slovenija nima bodočnosti, če nima v svojih rokah absolutno popolno notranjo upravo, v številni vojsko. Številne ustavne reforme kažejo, da po državni udari vedno mogoči, posebno če se nahaja v Sloveniji neslovensko vsjaštvo.“ (Zbornik 1967, str. 172.)

Urednikom Zbornika smo hvaležni za pobudo, ki je rodila gornje misli in predloge. Želimo, da bi se vprašanja slovenske vojske lotili še drugi slovenski javni delavci in zlasti še slovenski častniki.

Slovenija še vedno čuti pomanjkanje duhovnikov

V zvezi s praznovanjem letošnje nedelje Dobrega pastirja je pisal sv. oče Pavel sredi sušča posebno pismo vatikanski kongregaciji za seme-nišča in univerze. Cerkev tare pomanjkanje duhovniških poklicev. Ni delavcev in delavk, da bi prevzeli v njej prazna mesta. Cerkveno sociološko raziskovanje, pravi sv. oče, je prišlo tu in tam do vznemirljivih, včasih poraznih statistik. Duhovni poklici upadajo.

Zvesti in vdani sv. očetu so tudi slovenski škofje dali v svojih okrož-nicah današnjemu času in zlasti še sedanjim razmeram v naši matični domovini primerna navodila svojim vernikom za obhajanje letošnje nedelje Dobrega pastirja. — Že prva svetovna vojna je vsekala hude rane v vrste slovenskih duhovnikov. Neprimerno hujši udarec pa jim je zadala druga, v kateri sta nemška nacistična vojaščina in "gestapo" tako rekoč čez noč po-brala in odpeljala v zapore, koncentracijska taborišča in odgnala v izgnan-stvo v Srbijo in na Hrvaško malone vse slovenske duhovnike iz vsega po Nemcih zasedenega slovenskega ozemlja. V Begunjah na Gorenjskem je bilo že do srede maja 1941 v zaporu 104 duhovnikov, 60 pa so jih bili do takrat že odpeljali v kazenska taborišča ali pa pognali v izgnanstvo. Od 474 slovenskih duhovnikov mariborske škofije jih je bilo po prvih dveh mesecih ckupacijo ostalo na svojih mestih le sedem.

Ko se je čez 4 leta okupator poražen, osramočen umaknil s slovenske zemlje, so se začeli vračati na svoja mesta slovenski duhovniki iz taborišč in iz izgnanstva, toda strašno zdesetkani. Vojskine in revolucijske grozote so jih močno razredčilo. Zgodilo pa se je takrat še drugo gorje. V strahu za svoja življenja se je v tistih usodnih dneh umaknilo pred komunističnimi hordami v svobodni svet veliko slovenskih duhovnikov in bogoslovcev. Pre-mnoge župnije so takrat ostale brez vsakega duhovnika. Na mnogih so ostali samo starčki. Ti so v mnogih naših cerkvah takrat ohranili sv. ogenj, da ni popolnoma ugasnil. Da, takrat se je zdelo prenekateremu, kakor da je prišel čas, da bo ostala Slovenije brez duhovnikov.

Ta Dušnopastirska kriza pa je bila, hvala Bogu, samo prehodna. Trajala je dobrih deset let. Slovenski narod je imel, Bog bodi zahvaljen za to milost, v sebi še toliko duhovnega zdravja in moči, da je to svojo najhujšo duhovno stisko prebolel sam iz svojih sil. Danes postaja Slovenija spet rodovitna njiva za duhovniške in redovniške poklice. Posebno v zad-njih nekaj letih so se ti začeli kar vidno množiti. Da se je to zgodilo, je gotovo veliko pomagala molitev slovenskih vernikov doma in zunaj. Po cerkvah doma, v zamejstvu in zdomstvu so se leta in leta opravljale in se še opravljajo molitve za duhovne poklice; bolniki so darovali in še daru-jejo svoje trpljenje v ta namen. Redko katera druga molitev ali žrtev je doživela med nami tako očiten uspeh.

Če vpoštevamo, kakšno je bilo dušnopastirsko stanje na Slovenskem pred dobrimi sto leti, z današnjim, potem iz podanega pregleda lahko razvidimo, da je današnje dušnopastirsko stanje v Sloveniji kritično. L. 1860 je imel Maribor 469 duhovnikov za 414.000 vernikov; danes pa 294 za približno 700.000! Ljubljana je imela leta 1850 674 duhovnikov, zdaj ima 303. Slovenija bi morala imeti danes, da bi bilo zadoščeno najnujnejšim dušnopastirskim potrebam, letno najmanj po 40 novomašnikov!

Kakšno je ravno ta čas (1. marca 1967) stanje duhovnikov po slovenskih škofijah, nam pove sledeča preglednica:

Ljubljana	303	škofij.	duhovnikov;	103	bogoslovcev
Maribor	294		„	71	„
Koper	158		„	39	„
Skupno	755	škofij.	duhovnikov;	213	bogoslovcev

Preglednica o slovenskih redovnikih za isti čas pa nudi tole podobo:

Cistercijani	6	duhovnikov,	3	bogoslovce	in	8	bratov
Frančiškani	46	„	34	„		42	„
Jezuiti	20	„	26	„		13	„
Kapucini	28	„	8	„		5	„
Kartuzijani	7	„	—	„		13	„
Lazaristi	12	„	13	„		12	„
Minoriti	13	„	34	„		1	„
Salezijanci	51	„	78	„		21	„
Trapisti	7	„	—	„		6	„
Križarji	9	„	—	„		—	„
Redovnikov skupno	199	duhovnikov,	196	bogoslovcev,		121	bratov
Skupno s škof.	954	duhovnikov,	409	bogoslovcev,		121	bratov

Kot občestvo vernikov, kakor tudi kot kri iste krvi imamo tudi zdomski slovenski ljudje dolžnost skrbeti za duhovniški in redovniški naraščaj ne samo med seboj, marveč tudi za onega doma. Storimo zato, kar je v naši moči: gmotno in pravno! Zlasti pa vztrajajmo v svojih molitvah v ta namen! Nedelja Dobrega pastirja nas k temu še posebej vzpodbuja. Prosimo Gospodarja žetve novih delavcev! Obljubil je. Dal nam jih bo, če ga bomo prosili zanje.

P. S. Gornji članek smo posneli iz priloge Salezijanskih pisem, ki jih redno izdaja dr. Franc Blatnik SDB, 202 Union Ave, Paterson, New Jersey 07502. Pisma so bogato opremljena s slikami in vsebujejo mnogo zanimivih podatkov o sedanjem življenju v Sloveniji, zato našim bravcem nakup in branje toplo priporočamo. Obrniti se je treba na gornji naslov.

Ob smrti Cirila Skebeta – „Cikota“

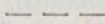
(Nagovor dr. Jožeta Krivca ob spominski komemoraciji 1. 10. 1967)

*Bil doma, doma sem,
gruda, težka kakor zlata ruda,
blebec, dar očetovega truda —
oh, želje, ki vsako noč jih pasem.*

(Balantič)

Ob teh Ba'antičevih verzih se živo spomnim, kako sta oba igralca in naša prijatelja, Tone Fink in Ciril Skebe, bila neločljivo združena s slovenstvom in s slovensko zemljo. Živela sta iz njene moči, se pojila z njeno opojnostjo in ji vračala sadove svojega duha in ustvarjalnosti. Ob zadnjem obisku mi je telesno trhli Tone Fink zatrjeval z gorečnostjo brhkega mladenjca: „Počakajte, da se pozdravim! Spet bom igrali Razvalino, Neopravičeno uro ali pa Maturo. Se vam ne zdi, da sem bil v Maturi najboljši?“ — — In nekega zvezdnatega večera v zadnjem poletju je oprt na okvire ogromnih steklenih oken pred svojim domovanjem Ciko sanjaril: „Veš, noga me precej ovira, a igral bi še vseeno rad. Zlodej v Pohujšanju tudi take kruljavce prinese...“

Oba do zadnjega trenutka polna delovnih načrtov, zdravih ambicij, korajžnih poletov, vedrega zaupanja v samega sebe...

Vedno bolj pogosto nas obiskuje smrt, zaznamuje naše prijatelje ter jih vodi s seboj. Vrste naših kulturnih delavcev se redčijo in naš narod na tujem ostaja vedno revnejši.

Nikdar v življenju, niti v največji prešernosti in sreči, si nismo tako blizu, kakor ob trenutku zadnjega slovesa. Samo tiho prijateljsko besedo sem hotel spregovoriti, a bližina slovesa od Cikota priliva trpkost v mojo dušo. Kako vse drugače bi bilo, ko bi ga bili položili v domačo zemljo na hribčku pri Novem mestu, ki je dalo okvir njegovi mladosti in bi mu ob samotnih večerih bajali valovi zelene Krke pesem slovenske zemlje, slavospeve njeni lepoti, pričevanja iz narodne zgodovine, hrepenje naih ljudi in napitnice njih ohranitvi in rasti v svobodi do sonca.

Dolgi so dnevi križevega pota od mladosti do smrti. Marsikoga potlačijo, strejo, če ni v njih one skrivnostne zarje, ki rodi vedno nova upanja in prižiga plamen lepote.

Bil si velik človek s preprosto in otroško dušo: iz globine so vrele Tvoje misli, ki niso poznale hudobije, ne krivičnih scdb. Do potankosti odkrita je bila Tvoja beseda, iskrena, brez zavijanj in priagojevanj trenutni primernosti. Zato si trpel, obdan od drugačnega sveta, zato si

tudi vse tiho prenašal, kakor bi ne čutil bridkosti in samote v srcu. Brez tožb in solza si nosil culo svoje grenkobe, še tolažila besede nisi maral.

Še vedno nam zveni Tvoj glas, ko si s prepričevalnostjo igral po naših odrih. Segel si nam v srce: posredoval si nam napoj slovenske besede, najvišjo sladkost z grude naših očetov.

Kot slikar in ilustrator si razgrnil pred nas podobo tiste domovine, ki si jo nosil v globini srca in v katere rast in nepremagljivost si s prepričanostjo veroval. Če ne bi bilo v Tebi take vere, ne bi bil zanjo žrtvoval tudi svojo telesno srečo in blagostanje.

Od študentovskih let do začetnih dni si bil velik in iskren Slovenec. Z gorečo vero v srcu si ljubil slovensko zemljo in kar se je svetlega rodilo iz nje. Le drobno peščico ti je je dobra roka vsula na krsto. V njej naj strohni Tvoje srce.

— — —

Zahvala Ti, Ciko, za opravljeno delo med nami!

Zahvala Ti za zvestobo in vero v slovenstvo!

Zahvala za iskreno in nesebično prijateljstvo!

— — —

Ločil si se od nas v ljubezni in skromno. Skoraj na skrivaj in mnogo prerano. Neizmerni vrči moči so ostali še v Tebi nepoužiti. Komu bodo dogoreli Tvoji srčni ognji?

Kakor tihi popotnik, z neutrušenim hrepenenjem v srcu za lepim in čistim, stremeč proti večni neskončnosti, si odšel.

Zelimo Ti, da bi Ti bilo tam v božji zarji, v družbi sodruga Toneta, lepo!

† Srečo Belič

V najlepših letih je odšel. Tih in priden je bil vse življenje; Srečo je bil domobranec do konca: delal je požrtvovalno v skupnosti in za njo daroval velik del svojega življenja. Na močeh, kot je bil Srečo, stoji slovensko zdomstvo.

Naj počiva v miru, preostanim naše sožalje.

Dragi Jaka!

(urednik Odmevov — glasila SAVA — op. ured.)

Obljuba dela dolg. Že dolgo je tega kar sem Ti obljubil, da Ti bom napisal nekaj besed za Odmeve z Osme. Toda v zadnjih dvanajstih mesecih sem mnogo potoval in je bilo težko najti čas za osebno dopisovanje. Januarja sem bil dvakrat v srednji Ameriki (Panamá, Nicaragua, Guatemala) in tudi v Mehiki in Ekvadorju. Tedaj sem pa na povratku v Chicago s tedenskega potovanja (Lizbona, Madrid, Paris, Atene, Rim, Madrid, Lizbona, Pariz, London). Povsod, kjer vem za slovenske ljudi, jih poskusim obiskati, kolikor mi pač čas dopušča. Vsi naši ljudje v zamejstvu se živo zanimajo za delovanje SAVE in za slovenske zadeve. Kdor se hoče zanimati za stanje slovenstva doma, mora vedeti, da ni ravno rožnato. To bi moralo vzpodbuditi tudi mlajše člane Save, da bi se nekoliko bolj zanimali za slovenske probleme v domovini kot v zamejstvu.

Na tem zadnjem potovanju sem imel priliko govoriti z mnogimi Slovenci v Parizu, Rimu in Madridu. Mnogi so se dobro uveljavili v svojem okolju in kot morejo biti so uspešni predstavniki Slovencev v svetu. Dasi je večina Savanov bodisi po rojstvu ali izobrazbi ameriška, bi bilo želeti, da bi bila slovensko orientirana. To se pravi, kakršnokoli naj bo osebno in poklicno delovanje Savanov v bodočnosti, pripravljeni bi morali biti, da slovenstvu priskočijo na pomoč in podpro slovensko dejavnost v zamejstvu, pa naj bo to Korotan na Dunaju, Slovenec v Riu, Dijaški dom v Adrogué v Argentini, Studia Slovenica in podobno. Toda eno je potrebno za Savane: Imeti visoke cilje v svoji duhovni in strokovni izobrazbi. Povprečnost nikdar ni uspešna. Ne smemo se zadovoljiti z majhnimi cilji. Nujno je, da se otresemo stoletne zavesti, da smo pridni in dobri ljudje in da je to dovolj. To ni dovolj. Samo z visokimi cilji, s kvaliteto in vztrajnostjo bomo mogli osvojiti sebi in rojakom pogoje, ki nam bodo omogočili pridobiti slovenstvu priznanje sveta. Če nas svet ne pozna, je to do precejšnje mere naša lastna krivda.

Prav lepe pozdrave Tebi in vsem Savanom.

Jože Bernik

„BIL SEM ČLAN PARTIJE... V DNO DUŠE PA ZAVIDAM VSEM, KI SO POD ZEMLJO...“

„Dragi gospod urednik, po posredovanju prijateljev sem našel pot do Vas, do Vašega glasila Slovenske kulturne akcije in do literature, ki mi bo pomagala, da si s časom priborim vsaj približno objektivno sliko o strahotnem političnem tornadu, v katerem sem se ves čas nahajal tudi sam. Bil sem preneznaten del, da bi mogel videti, kaj se pravzaprav dogaja. Po robu sem se postavil proti predvojni diktaturi in spoznal že v dijaških letih, kaj je policijski režim, kaj je pregnanstvo in nadzorstvo nad človekom, ki ni nikdar storil komu kaj žalega, samo izrazil željo po svoboščinah.

Po vdoru Nemcev sem se pridružil tisti strani, ki je te svoboščine napisala na svoj prapor. Pomagal sem organizirati odpor na Gorenjskem in imobilizacijo fantov, ki so bili določeni za vzhodno fronto, da so šli v domače hribe. Boril sem se kot partizan do 3. junija 1943, postal član komunistične partije, delal podnevi in ponoči za obnovo industrializacije, za boljšo bodočnost našega naroda in verjel, da bo ta kmalu prišla.

Kot turistični strokovnjak sem bil na raznih mestih, doma in zunaj. Bil sem v Ameriki dve leti, v Švici štiri in na švedskem tri. Boril sem se proti primitivizmu, zaostalosti in lenobi ter zadel ob UDBO, ki me je zrušila ko sem se razočaran pripravljal na penzijo in v ta namen zbiral še manjkajoče dokumente. Bitka se je odigrala v Stockholmu. Boril sem se pošteno in pogumno. Seveda sem podlegel. V vsaki borbi pa morajo na mizo argumenti. Teh pa v Jugoslaviji ni. Na papirju je silno veliko lepih zamisli in načel, v praksi pa ne velja nobena, še nikdar ni bil slovenski narod tako brezpraven, kot je danes. Vse, kar je napisano v ustavi, je le strategija in taktika, da državljani pride z barvo na dan in da ga potem dobi tajna policija v svoje roke.

Tu sem dobil politični azil. Z družino sem začel novo življenje. Ni mi hudo; v materialnem pogledu rinemo kot v glavnem vsi Slovenci zunaj. Ne muči me vest, ker nisem prelił kaplje človeške krvi. Mučna pa je zavest, da je na tisoče mladih življenj, ki so prav tako kot jaz verovali, trpeli in umrli ter s svojo žrtvijo pomagali, da je naš narod bil pahnjen v še večjo nesrečo, kot je bil pred vojno. Zavist ni krepost! V dno dušo pa zavidam vsem, ki so pod zemljo! Morda jim je bilo prihranjeno spoznanje, če so že bili v dvomih.

O kočevskih dogodkih imam sedaj precej jasno sliko. Praktično pa ničesar ne vem o Teharjih, o trnovskih gozdovih in drugih zločinih nad našim narodom. V partizanih so nas učili, da v socialistični domovini ni nihče izgubil življenja, ki bi tega ne zaslužil. To da je delala bela garda. Ljudska sodišča so sodila samo tistim, ki so se težko pregrešili nad svojim narodom in so imeli krvave roke... Vsaj to je bila naša hrana leta in leta.“

(GLAS SKA)

V naši sredi se tu in tam slišijo razni ugovori proti slovenskim šolam, oziroma tečajem slovenskega jezika, češ da te šole niso niti potrebne niti koristne, ker:

- a) nihče od teh otrok se ne misli vrniti v Slovenijo;
- b) za praktično življenje slovenščina ne bo služila, ker smo pač člani neznatnega naroda in se zato jezik v krogu mednarodnih skupin niti ne upošteva. Zaradi znanja slovenščine niso odprte nobene službe ali pa tako neznatno število, da to ne opravičuje obstoj cele šole;
- c) slovenska šola grupira otroke v kličo, nekako narodnostni ghetto, ki jih loči od drugih in povzroča občutek manjvrednosti;
- d) jemlje otroku čas za šport, izlete in druga udejstvovanja, ki so koristna za otrokov splošen razvoj.

V naslednjem bom nanizal odgovorov, ki ne bodo — vsaj večina — direktni, ampak bom skušal pokazati, zakaj je potrebno in koristno ohranjati in vzbujati narodnostno zavest, kar v tako odlični meri izvršujejo ravno slovenske šole,

1, Psihološki razlog. Važen faktor pri razvoju človekove osebnosti je poznanje izvora. Izvor človeka pa ni le naravna družina, ampak tudi narod, ki daje družini posebne karakteristike, s katerimi se družina postavlja kot poseben del človeške družbe. Mednarodni človek t. i. človek, ki bi imel prirojene karakteristike večjih narodov, bi bil neke vrste nestvor. Zato ravno daje zavest narodne pripadnosti človeku notranjo gotovost in zavest, da je pripadnik določenega dela človeške družbe. Ta zavest je pa možna le, če človek pozna vsaj malo narod svojega izvora. Poznam ženo, ki je rekla, da noče povedati, da je Slovenka, ker jo je sram priznati, da ničesar ne ve o Slovencih. Zato je za človeka važno, da pozna svoj izvor, ker daje to človeku samozavest, občutek pripadnosti.*

2 Etnološki razlog. Vsi ljudje se ločimo po rasah in v rasnih skupinah po narodnostih. Vsaka narodnost ima svoje značilnosti. Sicilijana lahko vse življenje vzgaja švedska družina, pa bo vedno ohranil nekaj

* Zanimiva bi bila študija narodnostne pripadnosti pri Ircih v Ameriki. Ko so prišli v Ameriko v večjih skupinah v začetku prejšnjega stoletja, niso prinesli s seboj narodnostne zavesti. Šele njihovi otroci so začeli čutiti potrebo po zavesti narodnostne pripadnosti. Ker njihov starši tega niso imeli, so sami začeli proizvajati razne „znake“ pripadnosti, kakor so n. pr. St. Patrick's parade. Te navade so popolnoma ameriške in jih Irska sploh ne pozna. Kljub temu se danes smatrajo kot „tipično“ irske.

značilnosti. Antropologi govorijo o genijih, ki prehajajo iz roda v rod. Vsak Slovenec, četudi se rodi v tujini, nosi s seboj te genetične karakteristike, ki ga spremljajo kot neke duševne okoliščine. Človek se lahko vsestransko izpopolni samo ozirajo se na te narodne posebnosti. V tem smislu lahko razumemo, kar je nekoč rekel predsednik Truman (ali morda Eisenhower — nisem gotov) in za njim predsednik Kennedy: „Izlober Amerikanec je tisti, ki je dober član tiste narodnostne skupine, iz katere izvira.“

3. Moralni razlog. Najvišja med krepostmi je ljubezen. Je tista krepost, ki človeka dviga. Red ljubezni je seveda različen, a vsi teologi omenjajo med prvimi tudi domovinsko ljubezen, t. j. ljubezen ali čustveno navezanost in izvor narodnih karakteristik. Domovina — zgodovina, kultura, veliki ljudje, slavna dela, umetnost, običaji, lepota zemlje, ljudje... moj izvor. Domovinska ljubezen plemeniti človeka.

4. Filološki razlog. Slovanski jeziki se vedno bolj uveljavljajo v svetu. Razdalje se vedno manjšajo in šele sedaj so začeli „odkrivati“, koliko kulturnega bogastva je med Slovani. Latinski ključni jezik za romanske jezike (60% angleščine izvira iz latinščine), slovenščina je pa ključni jezik za slovanske jezike.

5. Kulturni razlog. Nastanek kulture je delo stoletij. Amerika še ni toliko stara, zato je ameriška kultura le presajena evropska kultura. Slovenija je pa visoko kulturna dežela, zato lahko tudi Slovenci pomagamo pri ustvarjanju nove kulture. S tem kažemo hvalažnost deželi, ki nas je sprejela. Dajemo pa lahko samo to, kar imamo. Zato moramo ohranjati slovenstvo živo v tej deželi. S tem dajemo svojemu narodu enakovrednost z drugimi narodi. Pri kulturi ni namreč važna kvantiteta, ampak kvaliteta. Čim bolj utrjujemo zavest, da je Amerika mednarodna dežela, tem težje bo prodrli napačni nacionalizem, kakor smo jih videli v tem stoletju.

6. Ekonomski razlog. Ta razlog je razvil škof Rožman na Slovenskem dnevu leta 1959, ko je govoril o potrebi gojitve narodne zavesti: Slovenija je materialno revna dežela, Slovenci so pa pridni in delavni ljudje. Te svoje ljudi je domovina dala svetu. Večinoma so bili emigranti mladi, dela zmožni ljudje. Dočim je imela domovina z njimi samo stroške, ko bi lahko postali za domovino produktivni, so jo zapustili in s tem tujini prihranili stroške, ki so zvezani z otroško dobo. Ko bodo ti ljudje ali njih otroci dosegli važna mesta v trgovini in industriji drugih narodov, naj se spomnijo svoje domovine s tem, da bodo posredovali pri sklepanju trgovskih pogodb, ki bodo prinesle domovini večje blagostanje. Tako se lahko izguba ljudi za domovino spremeni v njeno materialno korist. To pa bo mogoče doseči le, če bo živa narodnostna zavest.

7. Emigrantski razlog. Vse zgleđa, da bodo Slovenci še prihajali v to deželó. Izkušnja kaže, da se jih je mnogo izgubilo, ker niso prišli v stik s sebi primernim okoljem. Kadar drevo presadimo, pustimo ob koreninah zemljo, da se prime. Ta zemlja je slovensko okolje v slovenskih naselbinah. V takem okolju se laže izvrši prehod iz enega načina življenja v drugo in človek lahko tudi v poznejših generacijah hrani svoje narodnostne karakteristike. Je mest med generacijami novih naseljencev. V takih naseljih pa je poleg narodnostne zavesti tudi nujno potrebno znanje jezika in za to še prav posebej skrbijo slovenske šole, ki se trudijo, da izvežbajo vsaj nek odstotek otrok v znanju jezika, da se lahko vzdržujejo slovenske ustanove, ki dramijo in ohranjajo slovensko narodnost v tujini.

Kakor sem že preje omenil, ti razlogi ne odgovarjajo direktno na naslov predavanja o pomenu slovenskih šol, ampak skušajo pokazati pomen slovenstva v tujini na sploh. Slovenska šola je namreč le del celotne slike. Bistveni namen šole namreč ni toliko učenje jezika, kakor dajati zavest narodnostne pripadnosti. V šoli se otroci poleg jezika učijo tudi spoznavati slovenske narodne običaje, se učijo javno nastopati na odru, peti v zborih, se seznanjajo z zgodovino slovenskega naroda in z zemljepisom Slovenije. V šoli slišijo o slavnih slovenskih možeh, o pesnikih in pisateljih itd. Dočim je le del otrok jezikovno tako nadarjen in živi v družinah, kjer se polaga tolika važnost na znanje jezika, da se lahko dobro izvežba v rabi slovenščine, prihajajo iz slovenskih šol skoro vsi otroci z odločno zavestjo narodne pripadnosti.

Poleg šole spadajo v celotni okvir Slovenstva v tujini tudi drugi deli slovenskega življenja: predvsem narodnostna župnija, kulturna društva, pevski zbori, zabavišča, klubi itd. Zelo važno funkcijo, mnogo važnejšo kot se zavedamo, vršijo tudi sovenske stancovske organizacije, kakor je SAVA.

(Odmevi z Osme)

BLAGOSLOVLJEN BOŽIČ

in

SREČNO NOVO LETO 1968

želi

VSEM NAROČNIKOM IN BRALCEM

Konzorcij Vestnika

PREJELI SMO

Hurlingham, 26. oktobra 1967.

Spoštovani gospod urednik „Vestnika“!

Zahvaljujem se Vam za objavo ocene moje knjige ISKANJA v zadnji (XVIII/9-10) številki Vestnika. Ne zahvaljujem se zato, ker je ocena ugodna, marveč zato, ker ste jo natisnili, saj se ta del naše kulturne naloge preveč zanemarja. Hvaležen bi bil tudi za neugodno oceno, samo da bi bila dostojna in kulturna, pa utemeljena.

V oceni sem odkril dvoje nesporazumov: a) noben sestavek iz knjige ni bil prej in drugje objavljen; samo 8 od njih sem predložil za Velikonjevo nagrado, ker ostalih 6 nisem utegnil za časa pretipkati; b) koncilskih dokumentov nisem poznal, ko sem sestavke pisal; kolikor jih navajam, sem dodal pozneje, deloma celo ob popravljanju krtačnih odtisov.

Še enkrat — prav lepa hvala in pozdrav!

Vinko Brumen

Ko sem čital v 8. številki Vestnika prvi članek, me je ta prav presenetil. Kot da bi čital lastno pismo. Veseli me, da se še najdejo ljudje, ki so z menoj istega ali podobnega mišljenja. Na žalost člankar ne pove jasno, kaj si predstavlja pod „jasnim slov. programom“ in kako si zamišlja „osvoboditi domovino in jo na novo urediti.“

Tudi pismo Glavnega Odbora je izredno zanimivo. Točki a) in b) sta popolnoma pravilni, odbor pa zopet ostaja na „pol poti“, kajti ne loči strankarske politike od narodno-političnega ideala.

Točka b) je namreč zelo jasna. Zahteva opredelitev Slovencev na dve strani. Tisti, ki so za centralistično (kraljevsko ali demokratično) ali pa za federativno Jugoslavijo, so na eni strani, na drugi pa ostanejo tisti, ki so za popolno samostojnost Slovenije ali pa za njeno konfederativno ureditev. Poudarjam pa, da to ni strankarska politika, ampak je narodni problem. Kdaj bomo Slovenci prišli do jasnega pojma o tem?

Samo točka a) — borba proti komunizmu — je veliko premalo, kajti zavedati se moramo, da nam bodo velesile po zlomu komunizma Jugoslavijo zopet vsilile in podarile, zato je ne moremo izgubiti. Za to torej, kar je in česar ne moreš izgubiti, se pa ne izplača boriti.

Velesile morajo sedaj vedeti, da slov. narod hoče svojo popolno samostojnost ali pa da gre v Jugoslavijo samo kot enakopraven član v konfederativni obliki.

Glavni Odbor mora zato točko b), kjer ta narodni problem lepo nakazuje, jasno opredeliti.

Lepo Vas pozdravlja

Buda Stanislav

Buenos Aires, v avgustu 1967.

Moje „Odrpito pismo“ objavljeno v „Slovenski Državi“ in v reviji „Tabor“ je precej nepopolno. S tem prispevkom popravljam in izpopolnujem omenjeni članek in istočasno odgovarjam na prijazne osebne pripombe bivšega sovrstnika.

Bivše domobranstvo — Slovenska narodna vojska

Bivše domobranstvo — po sili razmer razdeljeno na tri dele in brez enotnega najvišjega poveljstva — je že in bo vedno predstavljalo slovensko demokratično narodno vojsko v najčistejšem pomenu, čeprav ni obstajalo na celotnem slovenskem ozemlju, kajti imelo je vse znake, ki jih vsaka narodna vojska zahteva: slovenske vojaške enote, slovensko poveljstvo, slovenski poveljujoči jezik, slovenske znake in slovensko zastavo. Če bi se komu ta definicija bivšega domobranstva zdela pretrda ali pa preveč visoko leteča zaradi obeh naznačenih pomanjkljivosti (poveljstvo in slovensko ozemlje), jo pač lahko omilim s trditvijo, da je po mojem bilo vsaj predokus ali pa predpoda prave slovenske narodne vojske. Te trditve ne more omajati niti dejstvo, da so v bivše domobranstvo vstopili tudi ljudje drugih narodnosti in pa Slovenci strogega centralističnega prepričanja, kajti nihče ni bil direktno prisiljen, da se bori pod slovensko zastavo. Smisel bivšega domobranstva je bil ravno v tem, da se je naš narod boril proti komunizmu pod neoskrunjeno slovensko zastavo. Lahko ga zato tudi smatramo kot buditelja slovenske narodne zavesti.

Ker je bivše domobranstvo bilo „predokus“ slovenske narodne vojske, bi morali preživeli člani te vojske delovati za tem, da se ta dobrina ne zanika, zapostavlja ali zaničuje. Ne morem si predstavljati Slovenca, ki bi ga ime „Slovensko domobranstvo“, ki je najlepše ime za slovensko narodno vojsko, kajti „dom braniti“ je najlepša in najbolj vzvišena naloga vsake narodne vojske, bodlo ali odvrčalo. Ime „Domobranec“ in „Domobranstvo“ ne more žaliti nobenega Slovenca, ki ne predpostavlja tujo zastavo pred lastno slovensko, ker je in bi moralo biti častno ime za slovenskega vojaka in za slovensko narodno vojsko.

Slovenska narodna vojska in federacija

Federacija, ki jo ima sedaj v svojem uradnem programu edinole SLS — druge slovenske politične stranke niti do tega minimalnega programa še niso prišle — in jo v praksi izvaja komunistična oblast v Sloveniji, pomeni — v našem primeru — sožitje raznih narodov. V tem sistemu federativne enote podredijo centralni oblasti tako svojo politično samostojnost, kakor tudi svojo vojsko, svoj denar itd., v bistvu torej vse, kar praktično predstavlja samostojno bit vsakega naroda.

Federativna država, pa naj bo to v totalitarnem ali pa v demokratičnem režimu, nima svoje narodne vojske, kajti ta pripada skupni državi. To pride lepo do izraza tudi v federativnem „3. maja“ proglašenju slovenskega „parlamenta“, ki je ustanovil slovensko narodno vojsko obstoječo iz domobrancev in četnikov, pa jo je v naslednji točki takoj podredil jugoslovanski vojski. V enem zamahu je torej takozvana slovenska vojska „3. maja“ izgubila vse znake slovenske narodne vojske.

Najlepši primer pa nam je ravno sedanja Jugoslavija. Boljše in popolnejše federacije kot sedaj si sploh ne moremo predstavljati. Slovenci dema imajo svojo vlado, svoj parlament itd., toda ima republika Slovenija svojo neodvisnost in svojo narodno vojsko? Ne in tudi nikdar je ne bo imela, pa naj bo federacija na „plavi“ ali pa „rdeči“ podlagi. Federacija je prostovoljna **odpoved** in istočasno **zanikanje** narodne državne bitnosti.

Ni nobenega dvoma torej, da je slovenska narodna vojska — najlepše ime za njo bi bilo: Slovensko domobranstvo — mogoča v prihodnosti samo v popolnoma samostojni ali pa v konfederativni Sloveniji. Ta ideja o naši samostojnosti bi morala prepojit vsi naš narod, zlasti še v tujini, kjer imamo možnost propagirati to idejo.

Splošen pomen „borčevskih“ organizacij

Da obnovijo staro tovarišijo, pomagajo invalidom, itd., bivši vojaki že samostojnih narodov po navadi ustanovljajo po vsaki vojni take združbe. Seveda se njihovo članstvo z leti zmanjšuje, kajti bivši borci legajo drug za drugim v grobove. Vse „borčevske“ organizacije so torej zapisane počasni smrti. To je tudi naraven potek teh organizacij, ki ožive ali pa se obnove znova po vsaki novi vojni. Toda podlaga za ustanovitev takih organizacij ni spomin na borbo proti gotovemu političnemu sistemu ali proti določeni politični stranki, ampak spomin na borbo za obrambo lastne države. Šele po zadnji vojni so borčevske organizacije tistih narodov, kjer je oblast prevzela komunistična stranka, prevzele tudi protikomunistično ost, npr. Poljaki, Albanci, Bolgari itd. Tem izjemnim organizacijam je borba proti komunizmu glavna točka, kajti državna samostojnost teh narodov že obstoja in jo ne morejo več izgubiti. Tem se pridružujejo tudi organizacije onih narodov, ki so zaradi komunizma izgubili državno samostojnost, kot npr. Letonci, Letonci itd., kajti oni vedo, da z uničenjem komunizma zopet postanejo samostojni.

Slovenska „borčevska“ organizacija

Organizacija „Borcev“, ki naj družijo preživeli legionarje, vaške strazarje, četnike in domobrance — torej brez ozira na zastavo, pod katero so se borili — je bila ustanovljena pred desetletjem z namenom, da ohranjuje spomin na pobite borce, da prikazuje njihovo veličino in žrtev, da

podpira invalide in sirote in da nadaljuje z borbo proti komunizmu. Ta organizacija je z leti prišla pod tak vpliv obstoječih političnih strank, da je končno prišla do razbitja. Tako danes delujeta dve organizaciji s popolnoma istim programom, toda loženi zaradi „drobne“ slovenske politike.

Nočem kratiti pomena obeh obstoječih organizacij, hočem naznačiti samo to, da delujeta z nepopolnim programom. Upam se celo trditi, da je prav zaradi nepopolnega programa prvotna organizacija prišla pod vpliv političnih strank in da je prav zaradi te nepopolnosti prišlo do razbitja.

Za nas Slovence je naznačen program „Borcev“ premajhen, kajti manjka najvišji smoter, do katerega imamo pravico. V programu manjka najvišji cilj in to je: borba za popolno samostojnost Slovenije. Ni zadosti borba proti komunizmu, torej za „svobodo“, kajti tudi po „osvoboditvi“ bi slovenski narod prišel iz dežja pod kap, kajti z uničenjem komunizma ne bi še bilo rešeno vprašanje o slovenski samostojnosti.

Po obstoječih pravilih je slovenskim možem in fantem iz Ziljske doline, Roža in Podjune, iz Gorenjske in pa iz vzhodnega dela Slovenije, ki so se po sili razmer borili v nemških enotah, ali pa onim iz Goriškega predela, Tolmina in Vipave, iz Krasa in Primorja, ki so nosili puško pod italijansko zastavo, vstop v organizacijo sploh nemogoč. Pa moramo priznati, da so se tudi borili proti komunizmu in ne za komunizem. Organizacija bi morala biti vseslovenska.

Samo protikomunistična est, ki je seveda potrebna, da nas loči od drugih, ni zadosti možna, da bi za stalno družila ljudi s tako nasprotnimi pojmi in ideali, ker organizacijama manjka narodno-političen program. Borba proti komunizmu, ki se seveda mora nadaljevati, ni zadosti velik cilj, kajti vsak režim — tudi sedanji komunistični — je itak samo začasen, če gledamo v bodočnost, le narod in njegove dobrine imajo „večno“ vrednost.

Zaradi pomanjkanja pravega narodnega programa, obstoječi organizaciji ne moreta pritegniti naše mladine v svoje vrste. Mladino ne zanimajo drobne politične spletke, ki „Borce“ ločijo, ker jih pač ne razumejo. Ne zanima jo tudi „grizenje“ med bivšimi četniki in domobranci. Brez mladine pa sta organizaciji zapisani počasni smrti. Mislim, da naša mladina razume, da je najvišji cilj našega naroda samostojnost Slovenije, v dobesednem smislu ali pa v obliki konfederacije. Ta smoter ni „drobna“ politika kakne politične stranke, ampak je svetla ideja, ki v mladini najbolj mogočno plamti in za katero se je vredno boriti. Še več. Samo ta ideja je vredna novih žrtev in nove borbe. Zastonj bi bile vse žrtve bivših vaških stražarjev in bivših domobrancev, ki so se že borili pod slovensko zastavo, zastonj bi bila prelita kri našega naroda, če bomo za večno ostali na pol poti. Vsi zavedni Slovenci bi morali obsoditi senarodnjake, ki to idejo smatrajo za domišljijo.

Člani ene ali pa druge „Borčevske“ organizacije, ki so z menoj istega mnenja, imajo možnost, da na občnih zborih predlagajo izpopolnitev programa. Razumljivo pa je tudi, da obstojajo in da bodo še dolgo obstojala

tudi drugačna mnenja, kajti slovenska državna zavest se šele prebuja. Zato bi bilo opravičljivo, če bi po razčiščenju pojmov še vedno obstajali dve organizaciji, toda med njima bi bila idejna razlika, ne pa strankarsko politična. Po mojem je razbitje preje enotnih „Borcev“ bilo destruktivno delo, kajti ni šlo za izpremembo programa. Delitev v dve organizaciji z različnim narodno-političnim programom pa bi pomenila korak naprej.

Zaključne misli

Ideja o naši samostojnosti je narodno-političen problem, ni pa politika v strankarskem smislu. Biti bi morala zato glavna in prva točka v pravih vsake slovenske organizacije, še posebej pa v organizaciji, ki hoče — poleg drugega — ohraniti spomin na padle in pomorjene borce, ki so se že borili pod slovensko zastavo. Tega ideala ne bi bilo treba niti poudarjati, če bi slovenske politične stranke o tem že bile na jasnem. Očitek, da bi se s tem vnašala politika v organizacije, je popolnoma neumesten, kajti narod in njegovi problemi so nad političnimi strankami.

Žalostno je samo to, da obstoječe slovenske politične stranke nimajo v svojih programih zahteve po popolni samostojnosti našega naroda. V tujini, kjer imamo možnost svobodnega izražanja, razni listi in revije vzbujajo državno zavest med nami. Smisel teh listov in organizacij, ki jih izdajajo, je po mojem prepričanju samo to, da naše politične stranke pripravijo, do tega, da zahtevo po slovenski samostojni državi — v eni ali drugi obliki — vnesejo v svoje programe. Zavedati se namreč moramo, da se bomo morali Slovenci v centralistini ali pa federativni Jugoslaviji, pa naj bo kakršne koli barve, stalno boriti za narodove pravice. Edinole v samostojni Sloveniji ali pa v konfederativni Jugoslaviji bi narod končno svobodno zadihal in bil priznan pred svetom kot samostojen narod.

S spoštovanjem

Buda Stanislav

DARUJTE

V TISKOVNI SKLAD VESTNIKA!

Neizprosen boj komunizmu

Na delu so močne, temne sile, ki hočejo razdvojiti slovensko emigracijo glede njenega odnosa do komunizma. Te sile zatrjujejo v razgovorih, v časopisnih člankih in v knjigah, da so sedaj nastopile doma čisto nove razmere, da se je komunizem že bistveno spremenil („demokratiziral“, „liberaliziral“, „evolucioniral“ in še kaj takega podobnega), da ne preganja več vere, da daje slovenskemu jeziku vse tiste pravice, ki mu gredo, da ne preganja več političnih nasprotnikov, da je Slovenija s pomočjo samoupravljanja postala že „skoraj suverena“ država, da se je zato treba s temi razmerami sprijazniti — zlasti, še zato, ker revolucijo doma vsakdo odklanja in ker ni mogoče računati na vojno, ki bi te razmere spremenila.

In še to trdijo te temne, skrivnostne in po vsej verjetnosti dobro plačane sile, da ni nobene druge alternative kakor ta, da sprejmemo razmere doma take, kot so, da režimu pomagamo s predlogi za politično in gospodarsko reformo, da z režimom doma poskušamo sodelovati in da zato vržemo protikomunistično borbo med staro šaro.. In to prihaja iz ust in izpod peresa ljudi, ki so včasih veljali za protikomunistične sodelavce.

Protikomunistična borba in z njo vred tudi mi, protikomunistični borci smo torej za med staro šaro. Ali so tisoči naših soborcev, mož, fantov, duhovnikov, žena, deklet in celo otrok dali svoja življenja za prazne ideale? Po mnenju „novih, naprednih in razsvetljenih prerokov“ smo mi sfanatizirani borci zastarelih nazorov, ki se nočejo in ne morejo prilagoditi novim razmeram. Edino oni so res sodobni, in sodoben je vsak bivši protikomunistični borec ali duhovnik ali javni delavec, ki gre domov na obisk in po povratku na dolgo in široko hvali domače razmere, molči pa o tem, da so ga zaslíševali, da so ga še redki živi protikomunisti očitaióče gledali, kaj hodí z njima prodajati po kraih, ki so napolnjeni s krvjo naših borcev in v katerih še vedno gospodarj morilec teh žrtev. Takí obiskovalci vidijo samo nove ceste, nove hiše in avtomobile, ne vidijo pa materialnega in duhovnega pomanjkanja in vseh vrst fizičnega in moralnega nasilja nad slovenskim ljudstvom.

Slovenski protikomunistični borci vemo, kje je naše mesto in kaj je naše poslanstvo.

Neizprosen boj komunizmu!

Nobenega sodelovanja s komunizmi!

Nobeni barantanj in kupčij, nobeni kapitulacij, nobenega sramotnega moledovanja, da naj nas sprejmejo kot vprežno živino za svoj komunistični voz!

Naš cilj, naša naloga in naše poslanstvo je osvoboditev slovenske domovine izpod komunističnega jarma. Nadaljevati boj, da dosežemo ta cilj, to je naša edina alternativa. Svoj čas smo v ta namen uporabljali puško, danes uporabljamo duhovno orožje. Če bo pa potrebno zopet vzeti v roke puško, jo bomo vzeli in se z njo borili, dokler ne osvobodimo svete slovenske zemlje.

Ali se bo osvoboditev domovine izvršila z vojno ali revolucijo ali kako drugače, tega ne vemo. Indonezijci so svoj problem rešili z revolucijo, Vietnam jo rešuje z vojno. Vemo pa dobro to, da je okupator naše domovine še vedno isti sovražnik — komunist, ki nas je pred 25 leti zahrbtno napadel in da se ta sovražnik ni bistveno prav nič spremenil; spreminja samo taktiko. S tem nasprotnikom je možen samo boj do konca. Tudi Amerikanci, ki so zagrešili med vojno in tudi po vojni mnogo napak, so danes pr šli do prepričanja, da je samo boj, neizprošen boj brez kompromisov in kapitulacij edini način govorjenja s komunisti.

Z DOBRO SLOVENSKO KNJIGO, ČASOPISOM IN RE-
VIJAMI GRE BOJ ZA SVOBODNO SLOVENSTVO NA-
PREJ. SOBOREC: KAJ BODO BRALI OTROCI, ČE JIM
NE BOŠ KUPIL SLOVENSKIH KNJIG?

Srečanje z mladino

V zadnji številki Mladinske vezi (štev. 9, november 1967, leto XI.) sem bral tele vrstice, ki govore o dr. Brumnovi knjigi *Iskanja*: „Mi Slovenci v izvajanju kritike veliko greš mo. Za vsako kritiko smo zelo občutljivi in zdomstvo nam je to še povečalo. Vsak trenotek se bojimo še tako majhnega nesoglasja ali kritike, in ga smatramo za neposreden napad na nas same, našo skupnost in ideje. In na vsako kritiko odgovorimo takoj s „protikritiko“, ki pa s to nima nič opraviti, ampak je le nekak pretep na papirju.“

Preden se srečamo, besedo v uvod: kdor Mladinske vezi še ne bere, naj jo začne, ker se bo marsikaj naučil. Predvsem starši mladine, ki jo piše, razpečava ali pa se ob njenih smešnicah — ki so včasih naravnost odlične včasih pa pr siljene — sprostijo na račun „ta starih“ in njihovih navad. Če bi imel *Vestnik* več strani na razpolago, kot jih ima, bi si moral vsaj enkrat dovoliti zabavo s predbo Mladinske vezi po receptu „starih“, s čemer bi, tako sem trdno prepričan, masikatera pregrada med rodovi padla. Rodovi pred Mladinsko vezjo smo namreč včasih tako zelo resni in vzvišeni, da si mladina čisto upravičeno misli, v kateri muzej naj bi nas postavila, drugač smo pa tako mehko domovinsko razpoloženi, da mladina spet ne ve, kako naš majhni slovenski svet vzkladiti z žvlieniem, ki ga ona srečava na sleherni korak. V tej razdvojenosti predstav, ki jo mladi o nas imajo, leži levji del razlogov, ki so uvodničarja v Mladinski vez' privedli do tehle zaključkov:

Slovenska emigrantska mladina je v krizi.

Že od prvih let našega bivanja na argentinskih tleh se je govorilo o žesu, ko bo dorasla tista mladina, ki ni bila vzgojena doma ali v taboriščih.

Ta čas sedaj doživljamo. Razni objektivni znaki nam pričajo, da je ta nastop močan in hud.

Izbruhov nevrojenosti in kriz v mladinskih organizacijah smo se že privadili. A s tem se problemi ne bodo rešili. Čas je že, da iz raznih statističnih ugotavljanj preidemo na resen študij in končno na reševanje problemov.

Tako iz dosedaj storičenega, kot iz dejstva, da je sedanja mladina drugače vzgojena in ima drugačne poglede na svet, lahko sklepamo, da smo na začetku.

Ni, da bi sedaj opustili vse dosedanje izkušnje. Marsikaj se imamo iz njih naučiti, zavedati pa se moramo, da če se zgodovina ne ponavlja, se zlasti ne za emigrantsko skupnost.

Mnogo naših ustanov in organizacij v svojih namenih izrecno vključuje vzgojo, zlasti mlajšega rodu.

Pri vsaki vzgoji je poglobitve važnosti jasnost namenov.

Za nas je prvo vprašanje, kako naj bo vzgoja usmerjena napram družbenem okolju na splošno do Argentinske države.

Predvsem je naloga mlajših najti skladno stališče med slovenstvom in argentinstvom.

O kakem ustavljanju zgodovine, podobnemu graditvi svoje lastne celice, svoje lastne ječe, [mislim, da ni več govora. To bi nas privedlo v lepo ulico.

Prav tako napačno pa bi bilo vreči se v nasprotno smer. Naše raznarodovanje bi škodilo najprej nam samim. O problemu izkoreninjenja smo že mnogo globokih mnenj slišali in brali. Argentinci to močno trpijo in se tega tudi zavedajo. Daljšajo dobo lastnine grobnice z namenom — kakor je javni funkcionar izrecno poudaril — da bi omilili ta problem; iščejo ukoreninjenje v mrtvih!

Mi pa da bi naš zaklad zapravljali? To bi bil res neke vrste samomor, ki bi škodil argentinskemu in tudi slovenskemu narodu.

Mladina nima smisla za resno delo, ne spoštuje starejših, noče razumeti njihove preteklosti, ne upošteva izrednih okoliščin, v katerih so se znašli. Če je vpisana v mladinskih organizacijah, ne živi z njimi. Seje in sestanki so vedno slabši, zgublja se idealizem. Mlajši, ki navdušeno vstopijo v mladinske organizacije, doživijo razočaranje nad njimi.

Mislim, da so ti problemi le zunanji izraz nekega globljega problema. Mladina kot taka — in mnogi posameznikov ni — ne najde samega sebe. Ne v sedanjosti ne v preteklosti, zlasti pa ne v bodočnosti — tega, kar bi morala postati.

Sedaj je prišel čas, ko moremo in moramo to rešiti. Z nepravo rešitvijo bomo odgovorni za novo število izkoreninjenecov ali pa družbeno neadaptiranih.

Pesimizem ni na mestu, dokler ne poskusimo. Mladine je kljub vsemu velika zakladnica idealizma. Res je, da je ta včasih nekoliko skrit, morda celo pomešan med blatom.

Pri obdelavi pa se zahteva velika ljubezen do mladine same in razumevanje z ozirom na družbeno okolje, v katerem ji je dano živeti.

Tako je povedal uvodnjak. Njegovo mnenje, mnenje uredniškega kroga pri Mladinski vezi je tako, torej — ostane na nas, da poskušamo z naše strani napraviti vse potrebne korake, da pride do povezave generacij. Posebno še, ako v isti številki piše: „Se kdaj zgodi, kar nam ni všeč, je narobe ali morda še celo škodljivo, pa molčimo iz komodnosti. Mislimo si, da bo že kdo drugi odgovoril, pa si umijemo roke. In tu gre lahko za važne stvari, posebno sedaj, ko se v zadnjih časih že krhajo naša načela, naše bistvo emigracije.“

Ne gre za to, koliko je registrator dr. Brumnove knjige posnel besede ali misli pisca, gre predvsem zato, da so v Mlačinski vezi dr. Brumnove ugotovitve sprejeli za svoje odn. jih po svoje povedali. In ker registrator meni, da se „krhajo naša načela, naše bistvo emigracije“, bi bilo zelo umestno, ako bi v prihodnjih številkah Madinske vezi kaj več o tem pisali. Težko je namreč danes s silo vzpostavljati stike, ki so bili zaradi enih ali drugih razlogov prekinjeni ali pa do njih doslej sploh prišlo ni, če iz vrst mladih samih ne pride pobuda, kaj mislijo, kaj hočejo, kaj bi radi dosegli. Vedno je bil namreč življenjski tek tak, da so mladi trkali na vrata ali razbijali po zidovih, dokler se „utrdbe“ niso podale ali vsaj odprle. Ne smemo misliti, da smo že vsi iz prejšnjih generacij neke „utrdbe“, a ves naš celoten pogled na preteklost, sedanjost in tudi bodočnost je velkokrat skorajda nezavzetna trdnjava. Je precej naše krivde na tem, nekaj pa tudi pri mlajših, ki se niso potrudili, da bi s temi „utrdbam“ bili v stalnih spopadih. Ne vojaških in tudi ne pouličnih, ampak v spopadih razgovora, izmenjave misli, posredovanja izročil: drug od drugega se lahko mars kaj naučimo; vsakdo v svojem okolju bomo plehki, tudi očmrli bi lahko.

Kako je mogoče danes dopovedati očetu, da je Cárdenasov gol proti Celticu bil prava bomba, ko pa se on še vedno spominja, da sta najboljša vratarja bila Plančka in Zamora, na Peletovem mestu pa Piola ali Mathews; kako bosta Elvis Presley ali Raphael prepričala matere, če pa se spominjajo Marte Eggert, Jana Kjepure, Zarah Leander, MacDonal-dove in Nelsona, kako jih bo ganil Antonio Prieto, ko pa je včasir G gli prepeval in drugi: čas teče in vsaka generacija si ohrani nekaj svoj-skega. V vseh pa je vedno tudi nekaj zrn, ki prehajajo iz roča v rod. Zato bo kljub očetovi utrujenosti po dnevnem delu ali materini še večji onemoglosti po dnevnem težaškem naporu vseeno treba najti pogum in se pogovoriti najprej doma, v kuhinji, pri mizi, na vrtu v senci; pa tudi tedaj, ko pridejo obiski, ki sta jih oče in mati vesela, mladi pa ne vedo, kam bi se dali, če nič mladih s starimi ni prišlo.

Tako se bo ročilo splošno srečanje z mladino. Koristilo bo družinam, bo v dobro naižji skupnosti, še najbolj pa narodu v zdomstvu. Bo pa obenem potrebno povedati:

Ker bo prihodnje leto spet mladinski dan na Pristavi, potem bo moralo obveljati načelo, ki je vladalo doslej: pri petju odn. igranju državnih himen stojiš kot pribit! Kdor tega še ne zna, temu mora mladina sama vcepiti v glavo dolžno spoštovanje, nasisi bo do himne očetov ali do himne zemlje, v kateri je bil rojen. Dalje, mladinski dnevi ne smejo biti shod, kjer se posamezna kričaška omizja (imena na razpolago v uredništvu Vestnika, op. ured.) obnašajo tako, kakor da si jim nihče ne bi upal stopiti na prste. Še manj pa snidenje mladine more

služiti zato, da med njo „korajžijo“ ljudje, ki ne znajo ločiti pojmov med Charcasom in Ramón Falconom.

Drugo leto — 1968 — bodo prvi rekruti slovenskega rodu stopili v argentinsko vojsko. Upamo, da se madina zaveda, kaj se to pravi; mi se: v argentinski vojski bodo morali sinovi naših očetov in mater biti taki vojaki, da bodo za zgled, svojemu rodu v ponos, in domovini, kjer so se rodili, v čast. Samo to ni nič več, a to je vse: naj bi konec leta 1967 bil temeljni kamen srečanja dveh generacij, ki sta sicer nosili drugačno orožje, v obeh pa je tlela ista ljubezen.

Ne dvomim, da bodo nekdanji borci z veseljem pozdravili prve rekrute argentinske vojske ob njih odhodu na odslužitev vojaškega roka kakor tudi ob povratku, saj upam, da bo v marsikaterem vojašnica vzbudila veliko iskro razumevanja za vse, kar je oče nekoč, nekoč pred davnimi leti opravil doma, v službi naroda in domovine, da bi rešil najdražje. Tudi življenja svoje krvi.

Pavle Rant

BOŽIČNI POZDRAV

Čeprav raztreseni po vseh kontinentih, gotovo za božične dni postanemo vsi ena družina, ker v preprostosti in siromaštvu jaslic lahko vidimo veliko in čudovito misel: v ljubezen povezanj vse zmoremo. V teh dneh se sklonjmo čez rob surcovega časa in poglejmo res od blizu v preprostost in siromaštvo treh bitij, od katerih je najmanjše bilo Bog. Vsaj v teh dneh st zavedjmo, da je odrešenje samo v ponižnem iskanju resnice, v preprostem izvrševanju dnevni dolžnosti, v nevsiljivosti, v čakanju, v potrpljenju in v omiljevanju revščine, v kateri je Bog moral biti rojen, da jo je posvetil v luč tistim, ki je niso okusili.

V povezanosti se v teh dneh spomnimo vseh živih in mrtvih Slovencev, da bomo vsaj v duhu ena sama slovenska družina. V tej misli Zveza črnuštev slovenskih protikomunističnih borcev vsem krajevnim odborom in vsem članom voščji blagoslovljen božič in srečno novo leto.

JOŽE MELAHER
tajnik

KAREL MAUSER
predsednik

Vsako jutro sem moral v stroj, kjer so nas partizani zbirali ter odrejali za različna dela. Bos, na pol oblečen sem stopal nekaj korakov pred stražarjem, ki me je navadno vodil skozi mesto, kjer so bili preko ulic razpeti številni slavoloki s Titovo sliko okrašeno s pisanim cvetjem. „Družo Tito naš maršale, mase su te odabrale“... so prepevali partizani ter dajali duška svojemu veselju ter tako častili in poveličevali novodobnega diktatorja. Jaz sem največkrat delal na porušeni obali; dvigali smo kamenje iz morja ter gradili nov zid vzdolž morske obale. Večkrat sem moral tudi v skalnate vrhove nad Splitom, kjer sem na velike daljave prenašal na golih ramah železne zaboje municije, ki so jo spravljali iz raznih skrivališč v mesto. Na tem delu sem večkrat do onemoglosti moral delati, da so mi bile vse rame krvave. Nabolj sem bil zadovoljen z delom v raznih skladiščih, kjer so imeli shranjeno blago oziroma živila, ki jih je ta čas dobavljala UNRRA. Pri raztovarjanju ladij se je le dalo kdaj kaj dobiti, kar mi je veliko pripomoglo, da sem trpljenje lažje prenašal. Hrana, ki smo jo dobivali v taborišču, je bila brez vsake menjave, vsak dan enaka: približno kilogram rženega kruha in porcija juhe, ki je bila sestavljena iz vode, bele moke in nekoliko primešanega olja. Polovico kruha smo morali hraniti še za naslednje jutro, ko smo včasih dobili tudi nekaj črnega „zoca“. Najbolj sem bil vesel, če se mi je kdaj posrečilo preluknjati kakšno vrečo, kar je vsaj delno dopolnilo nezadostno hrano, ki so nam jo nudili osvoboditelji. Delo je bilo hudo, posebno ko smo tako slabotni morali prenašati težke vreče iz ladij na tovarnjake. Zvijali smo se pod težo tovara; bilo je razumljivo, saj se pri taki hrani še sami nismo mogli v redu držati pokoncu. Tudi sam sem se večkrat opotekel ter se zrušil pod težko vrečo, vendar pa kljub temu ni bilo nobenega usmiljenja, kajti komunistična šiba je neusmiljeno udrihala na vse strani. Dobro mi je ostalo v spominu, ko sem si neki dan naložil v žepe nekoliko makaronov; ko pa je prišel čas, da grem nazaj v taborišče, sem se vzpenjal na kamion in makaroni so mi zleteli iz žepa na cestni tlak. Tedaj je priletel k meni širokopleč partizan, me z vso ihto in surovostjo potegnil nazaj ter me pričel zmerjati z banditom, vmes pa krepko obdeloval s pestmi, da sem bil ves krvav. Drugi dan so me privlekli pred stroj, kjer sem bil predstavljen ostalim ujetnikom kot največji škodljivec družbe. Ta opomin seveda ni dosti zalegel, kajti lakota je premagala ves strah, ki so mi ga surovi komunisti skušali potisniti v kosti. Še naprej sem naskrivaj iskal take vreče, ki so bile raztrgane, kar mi je veliko pripomoglo, da sem se za silo preživljal. V nekaj dneh sem si tudi „stanovanje“ malo bolj uredil. Odprtine sem za silo zamašil s cementnimi vrečami, na kos papirja sem upodobil Marijo, kamor sem se zaupno obračal z iskreno prošnjo, da bi še kdaj prišel srečno domov... Nekajkrat se mi je zgodilo, da je bila v noči nevihta, močni veter mi je prevrnil pločevino, ki mi

je služila za streho. Namah je bilo vse na vodi; v takih slučajih mi je bilo edino zavetje stranišče, kjer sem se ves premočen vlegel na zamazana cementna tla. Take noči so bile neizmerno dolge in mučne in jih bom težko kdaj pozabil.

Tako so potekali poletni meseci in neki večer se je v taborišču nenadoma raznesla novica, da je „slavni maršal Tito“ odredil amnestijo za vse mladostne ujetnike. Po taborišču je zaradi tega šumelo kakor v čebeljnem panju, nobeden od nas mlajših ta večer ni zaspal... Čez par tednov so nas že nekaj odbrali, v tej skupini sta bila tudi dva Slovenca, od katerih je bil eden v nemški vojski, drugi pa pri znanj družbi Todt. Z nepopisnim veseljem smo se vkricali na ladjo in skoraj nisem mogel verjeti, da se zares peljem proti domu. Tako smo srečno prijadrali nazaj v Cerkevnic, kjer nas je že čakal tovorni avto, da nas prepelje do Reke. Ko sem se tako vozil, sem se oziral po tistih skalah, kjer me je vezalo nekaj nepozabnih dni silnega trpljenja, ki se skoraj ne da razložiti s človeškimi besedami. Med temi skalami, ki jih žge sonce, so tudi raztreseni številni grobovi, ki jih ne bo nikoli odkrila človeška roka. Prepričan sem, da je bilo med temi pozabljenimi tudi veliko dobrih ljudi, ki so hrepneli po miru ter sanjali o srečnem trenutku, ko se bodo vrnili spet domov... Iz Reke smo ujeli vlak za Postojno in zdelo se mi je, da čas čudovito beži. V Postojni so nam „tovariši“ pripravili nekaj koruznega močnika, nato so nam odkazali prenočišče na nekem samotnem kozolcu. V jutro so nas vsezgodaj prebudili, (vseh skupaj nas je bilo kakih deset) ter odredili dva stražarja, da nas peš odpeljeta v Ajdovščino. Ta pot je bila res dolga, da sem kar težko vlekел noge za seboj, vendar mi je le bilo prijetno pri srcu, ker sem vseskozi mislil na dom in na srečanje z dragimi domačimi. Bilo je že precej pozno v noč, ko smo vsi izmučeni prišli v Ajdovščino. Stari čevlji, ki sem jih dobil pred odhodom iz Splita, so mi tako užilili noge, da so kar gorele od bolečine. Dovolili so nam, da smo posedli na kup gramoza ob cesti ter tako čakali nadaljnje usode. Na bližnjem kolodvoru je igrala partizanska godba, čuli so se pijani razposajeni vriski, vmes je pa sekala pesem "Hej, brigade". Precej dolgo časa smo tako čakali, ko je končno le nekdo izmed tovarišev, ki so se posvetovali, zavpil, naj se dvignemo. Peljali so nas na dvorišče sodnije, ki so jo partizani med vojno požgali. Tu so nam vse pobrali, kar je kdo še imel. Jaz sem imela malo torbo, v kateri sem imel steklenico medu, ki mi jo je neki prijatelj poklonil pri odhodu iz Splita. Vse to sem moral izročiti, poleg tega pa tudi vezalke iz čevljev, kar je kazalo, da se nam prav nič dobrega ne obeta. Odvedli so me v zapor. Tam sem našel nekaj zapornikov, ki so ležali na vlažnem cementnem podu, v kotu je pa stala velika lesena koliba. S pogledom sem pozdravil moje nove tovariše, ki so topo in brezčutno gledali, obleke so imeli umazane in razcapane. Kmalu sem spoznal, da je tu prostor, kjer nihče ne govori. Zato sem se vlegel poleg zidu na mrzlj pod ter poskušal zaspati. V jutro so se nenadoma odprla vrata in vstopili so trije oznovci. Ker nismo takoj sko-

žili pokonci, je eden izmed njih divje zavpil, par ujetnikov, ki so se od slabosti bolj počasno dvigali, je med najbolj ogabnimi kletvinami obrcal, da so bili vsi krvavi. Besno so gledali po stenah kjer je bilo nekaj napisov in risb, med katerimi je bila naslikana Marija. To ga je tako razkačilo, da je kakor obseden potegnil z rame brzostrelko ter zagrozil, da bo vse postreljal, ako v petih minutah ne očistimo sten. S časopisnim papirjem smo v določenem času opravili delo. Globoko sem se oddahnil, ko sem videl, da so razdivjani oznovci odšli.

Po nekaj dneh sem bil dodeljen v kuhinjo. Bila je to nekdanja domobranska kuhinja, kjer sem navadno hodil po menažo. Spominjal sem se tistih lepih sončnih pomladnih dni, ko smo korakali skozi Ajdovščino z veselo pesmijo... Zdaj sem gledal to zapuščeno ognjišče, na katerega me je vezalo toliko lepih spominov. Dežurni mi je pokazal vso opremo kuhinje, bili sta to dve peči, poleg katerih sta bila postavljena dva prerezana soda, nekaj polomljenih loncev in precej velik lesen lopar. Z nožem je napravil zarezo, do kje se mora voda naliti, potem me je pa odvedel v neko zatohlo skladišče, kjer mi je dal navadno par kock nemškega stlačenege ješprenja, kar sem rabil za vsak dan posebej. Hrana je bila samo enkrat na dan in to ješprenj ali pa redka mešanica iz koruzne moke. Zaporniki so navadno ob določenem času postavili svoje porcije na dolgem hodniku, ki je bil vzdolž med celicami. Tja sem navadno zavlekel sod s hrano ter napolnil porcije. Prišli so tedaj ubogi ljudje, raztrgani, upadlih obrazov, vsak je vzel svojo posodo ter se tiho vrnil nazaj v svojo celico. Zgodilo se je enkrat, da sem za spoznanje preveč skuhal, kakor je bilo predpisano; zaradi tega se je dežurni oficir tako razbesnel, da je pograbil veliki mešalnik ter z vso silo udaril po meni, da sem od bolečine zlezal na tla. „Dižse, bandit,“ je z vso silo zavpil „in stoj mirno.“ Zdaj sem moral nakladati porcije samo toliko, da se je dno dobro pokrilo. V sodu je še precej ostalo, brenil je v sod, da se je redki močnik razlil po kamnitih tleh. „Tako zdaj te obesim,“ je rjul. Rabil je najgrše italijanske kletvine ter mi odredil pet minut, da vse pospravim in očistim. Kakor brez glave sem stekel v kuhinjo po cunje ter se lotil dela. Zdelo se mi je, da me smrt že drži za vrat, kajti pred mano je stal široko razkoračen oznovski oficir, v eni roki je držal brzostrelko ter glasno štel zadnje sekunde. Tedaj sem pa že napravil delo, ves umazan sem se dvignil, še enkrat je zavpil nad menoj, naj mu takoj izginem izpred oči — iz celic so pa pričeli počasi prihajati ubogi ljudje, brezpravni sužnji na osvobojenih primorskih tleh.

Neki dan so napravili oznovski mogotci veliko gostijo. Tudi jaz sem moral pomagati v njihovi kuhinji. Mize so bile praznično pogrnjene. Po sredini je v steklenih posodah bilo naloženo različno vipavsko sadje. Neko dekle od Sv. Lucije je postavljala krožnike vzdolž velike mize, mene je pa prosila, da bi raznesel in postavil jedilni pribor. Ker nisem imel v tem delu nobene izkušnje, sem postavil nože na napačno stran. To je opazil čokati oznovec, ki se je hitro dvignil izza mize, z vso surovostjo me je zagra-

bil za ovratnik ter me potisnil v nasprotni kot. Predno sem se dodobra zavedel, kaj se z menoj dogaja, je že pridrvel k meni ter me prav krepko obdelal s pestmi, rekoč: „da si boš zdaj za celo življenje zapomnil, kako se spodobno streže pri mizi...“

Neki dan me je dežurni vprašal, če bi hotel kaj boljšega pripraviti za kaznjence. „Zelo rad!“ sem mu pritrdil. Odkazal mi je merico koruznega zdroba, nato me je pa odvedel k precej visoki žični ograji, ki je bila prav na vrhu prepletena z bodečo žico. Na nasprotni strani je bil vrt, kjer je bila mala njiva posajena s krompirjem. „Tu preko te ograje mi prinesi pet krompirjev. Čez čas sem res prinesel krompir, bil sem še bolj raztrgan in nekaj dobrih prask se mi je zarezalo v nogo, vendar sem pa le bil vesel, kajti zdelo se mi je, da sem napravil veliko delo, ko sem tisti dan zalival suhe žgance s krompirjevo okisano vodo.“

Ob večerih, ko se je na dvorišču že vse umirilo, sem večkrat slišal odpiranje vrat sosednjih celic, čulo se je pritajeno jokanje žensk, vmes so pa kakor strele sekale kletvine osvoboditeljev, ki so tudi v noči iskali svoje žrtve...

Tako se nekako minevali žalostni septembrski dnevi, vsak izmed teh dni je nekaj novega zarezal v moje spomine, ki bodo ostali nepozabni. Neki večer sem se ves truden vračal iz kuhinje v celico, kjer sem navadno spal. Pod zelenimi divjimi kostanji so na klopeh sedeli oznovci ter se v družbi svojih tovarišic prijetno zabavali. Ko sem šel mimo, me je eden izmed njih poklical nazaj ter mi je velel, da moram s paradnim korakom hoditi mimo njih ter jih po belogardistično pozdravljati. Vsakokrat sem se pa moral vrniti nazaj do kuhinje ter celo stvar ponavljati. Smejali so se mi ter me na vse načine sramotili... Zunaj na kolodvoru, pred nekdanjo Križajevo trgovino, je pa hreščala harmonika in nekaj partizanov je razglašeno pelo o zlati svobodi... Končno se me le pustili, da sem odšel v mojo sobico v podzemlju; bil sem do smrti izmučen, ko sem se vlegel na mokra tla, gledal sem v močne železne križe v majhnem oknu, skozi katero se je vsipal krvavi sij zahajajočega sonca. Počasi je prihajala noč in iz sosednjih prostorov se je zopet čulo vpitje in jok.

Ko sem neki večer tako spal, se je v temi nenadoma znašel pred menoj oznovski oficir, rahlo me je brenil v hrbet ter mi ukazal, naj se takoj odpravim z njim. Vsega je sedaj konec sem pomislil, ko me je vodil po nekih temnih hodnikih požgane sodnije. Kmalu smo prišli pred velika vrata, ki jih je odprl in znašel sem se v veliki dvorani, ki je bila preurejena v neke vrste pisarno, za mizami so sedeli novi delivci ljudske pravice. Sedel sem za neko mizo, kjer so mi s prijaznim glasom veleli, naj se vsedem. Eden izmed njih je privlekel iz predala neke papirje. Zdaj se je pričelo natančno zasliševanje od vseh najmanjših podrobnosti. „Veliki sodnik“ mi je prikazal vso krivdo, ki sem jo napravil s tem, da sem se pridružil izdajalcem slovenskega naroda. S pretvarjeno prijaznostjo me je prepričeval, da sem vse to zaslužil. Od zdaj pa, da je vse to pozabljeno, da sem postal zo-

pet vreden človek, da živim in delam v socialistični družbi. Med različnimi navodili so mi še posebno zabičali, da se moram pridružiti mladinski organizaciji ter z delom pri izgradnji porušene domovine nadomestiti to, kar sem do sedaj slabega in škodljivega napravil.

Drugi dan sem bil odpuščen in so mi vrnili vezalke od čevljev ter vojaško torbo, po kateri je bil razlit tisti med, ki mi ga je podaril prijatelj pred odhodom iz Splita. Zdelo se mi je, kakor da sem se prebudil iz strašnih sanj in kar nisem mogel verjeti, da je zdaj moja pot res namenjena proti domu.

(Konec)

VSEBINA: Verjemite mi (Karel Mauser) — Beseda ob spominski proslavi (Jože Horn) — Vse je vihar razdjal, a narod je ostal (Zmagoslav) — Gradivo k Vetrinju: Nekaj pozabljenih dejstev iz onih let (Vinko Lipovec) — Izmenjava pisem — Beseda o miru in vojni (Smersu Rudolf) — Nove knjige — Mnenja o slovenski vojski — Slovenija še vedno čuti pomanjkanje duhovnikov — Ob smrti Cirila Skebete-Cikota (dr. Jožo Krivec) — † Srečo Belič — Brali smo — Prejeli smo — Odgovor bivšemu sovrstniku (Buda Stanislav) — Neizprosen boj komunizmu — Srečanje z mladino (Pavle Rant) — Pomlad 1945 (Lojze Bajc) — Voščilo ZDSPB

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Correo Argentino Suc. 7	TARIFA REDUCIDA Concesión No. 6830	Propiedad Intelectual No. 923973 — 14-2-1967 Ramón Falcón 4158, Bs. As.